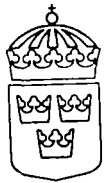

Regeringens proposition

1987/88:4

om pantsättning av patent

Prop.
1987/88:4

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 18 juni 1987.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Sten Wickbom

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa ändringar i patentlagen (1967:837). Syftet med ändringarna är att göra det möjligt att pantsätta patent och patentansökningar med sakrättslig verkan gentemot tredje man. Det sakrättsliga skyddet åstadkoms genom att pantsättningsavtalet registreras hos patent- och registreringsverket genom ett enkelt och billigt förfarande.

De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 1988.

Lagförslagen i denna proposition har granskats av lagrådet. Propositionen innehåller därför tre huvuddelar: lagrådsremissen (s. 7), lagrådets yttrande (s. 38) och föredragande statsrådets ställningstaganden till lagrådets synpunkter (s. 42).

Den som vill ta del av samtliga skäl för lagförslagen måste därför läsa alla tre delarna.

1 Förslag till

Lag om ändring i patentlagen (1967:837)

Härigenom föreskrivs i fråga om patentlagen (1967:837)¹

dels att 64 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas ett nytt kapitel, 12 kap., av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

64 §

Den som vill väcka talan om patents ogiltighet, överföring av patent eller meddelande av tvångslicens skall anmäla detta till patentmyndigheten samt underrätta envar som enligt patentregistret innehar licens till patentet. Vill licenstagare väcka talan om intrång i patent eller om fastställelse enligt 63 § första stycket, skall han underrätta patenthavaren härom.

Den som vill väcka talan om patents ogiltighet, överföring av patent eller meddelande av tvångslicens skall anmäla detta till patentmyndigheten samt underrätta envar som enligt patentregistret innehar licens till *eller panträtt i* patentet. Vill *en* licenstagare väcka talan om intrång i patent eller om fastställelse enligt 63 § första stycket, skall han underrätta patenthavaren härom. *Detsamma gäller, om en pant-havare vill väcka talan med anledning av intrång i patent.*

Underrättelseskyldighet enligt första stycket anses fullgjord, när underrättelse i betald rekommenderad försändelse sänts under den adress som antecknats i patentregistret.

Visas ej, när talan väckes, att anmälan eller underrättelse skett enligt föreskrifterna i första stycket, skall käranden givas tid därtill. Försitter han denna tid, må hans talan icke upptagas till prövning.

12 kap.

Pantsättning

94 §

Patent som har meddelats eller har verkan här i riket kan pantsättas enligt bestämmelserna i detta kapitel.

Pantsättning kan också avse

*1. svensk patentansökan,
2. internationell patentansökan som har fullföljts enligt 31 § eller som har tagits upp till handläggning enligt 33 § tredje stycket eller 38 §, eller*

3. europeisk patentansökan för vilken översättning enligt 88 § har kommit in till patentmyndigheten

¹ Lagen omtryckt 1983:433.

eller som har omvandlats enligt 93 §.

Panträtt i en patentansökan omfattar också en uppfinning som blir föremål för delning eller utbrytning enligt 11 §.

95 §

Panträtt i patent eller patentansökan uppkommer genom registrering av ett skriftligt avtal om pantsättning av egendomen. Ansökan om registrering görs hos patentmyndigheten.

Om en registrerad panträtt har övergått på någon annan, skall det på begäran antecknas i patentregistret eller diariet för patentansökningar.

Har panträtt upplåtits till flera var för sig, har den upplåtelse företräde för vilken ansökan om registrering först inkom till patentmyndigheten, om inte annat har avtalats.

Görs samma dag ansökan om registrering av flera upplåtelser, har de sinsemellan företräde efter den tidsföljd i vilken de har ägt rum, om inte annat har avtalats. Är upplåtelseerna samtidigt eller kan det inte utredas i vilken tidsföljd de har skett, har de lika rätt.

96 §

Ansökan om registrering enligt 95 § görs av den som har rätt till patentet eller patentansökningen eller av den till vilken panträtt har upplåtits. Sökanden skall styrka upplåtarens rätt till patentet eller patentansökningen.

Den som i patentregistret anges som patenthavare skall anses ha rätt till patentet, om inte annat framgår i ärendet. Avser ansökan om registrering pantsättning av en patentansökan, skall den som har registrerats hos patentmyndigheten som uppfinnare eller dennes rättsinnehavare anses ha rätt till patentansökningen, om inte annat framgår i ärendet.

Är upplåtaren, när ansökan om

registrering görs, på grund av utmätning, konkurs, omyndighet, betalningssäkring, kvarstad eller någon annan anledning inte behörig att förfoga över den pantförskrivna egendomen, får ansökningen inte bifallas.

97 §

Ett avtal om pantsättning av patent kan registreras när patent har meddelats eller, om avtalet avser ett europeiskt patent, när detta enligt 82 § har fått verkan här i riket.

Ett avtal om pantsättning av patentansökan kan registreras när denna har registrerats i patentmyndighetens diarium eller, om avtalet avser en europeisk patentansökan, när kungörelse enligt 88 § har utfärdats.

Om en pantsatt patentansökan leder till att patent meddelas, gäller därefter patentet som pantobjekt.

98 §

Även om registrering har skett, gäller panträtt i den pantsatta egendomen endast om pantavtalet har ingåtts av någon som var rätt ägare till egendomen och behörig att förfoga över den och om avtalet inte heller av någon annan anledning är ogiltigt.

99 §

Panträtten är förfallen, om patentet eller patentansökningen har överförts på någon annan eller annars på grund av bestämmelserna i denna lag inte vidare skall gälla.

100 §

Registreringen skall avföras, om panträtten genom lagakraftvunnen dom har förklarats ogiltig eller om panträtten har förfallit eller annars upphört att gälla.

101 §

Pantsättning av patent eller patentansökan gäller från tiden för ansökan om registrering enligt 95 § mot den som senare förvärvar

Föreslagen lydelse

äganderätt eller annan rätt till egendomen.

Ett licensavtal gäller mot pant-havaren, om avtalet har slutits före ansökan om registrering av pantav-talet.

102 §

Bestämmelser i annan lag om handpanträtt vid utmätning eller i konkurs gäller också för panträtt i patent eller patentansökan. När ansökan om registrering enligt 95 § inkommer till patentmyndigheten medför det samma rättsverkningar som när en panthavare tar en lös sak i besittning.

Säljs pantsatt patent eller patent-ansökan vid utmätning eller i kon-kurs, består sådana licensavtal som avses i 101 § andra stycket.

103 §

Pantborgenären får sälja patenten och ta ut sin fordran ur köpeskil-lingen endast om han dessförinnan har underrättat gäldenären och andra kända sakägare om försälj-ningen och dessa har erhållit skä-ligt rådrum att bevaka sin rätt.

Vid försäljning enligt denna paragraf består sådana licensavtal som avses i 101 § andra stycket.

104 §

Den som ansöker om registrering enligt detta kapitel skall betala en avgift. Regeringen bestämmer av-giftens storlek.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

Lag om ändring i lagen (1977:729) om patentbesvärsrätten

Härigenom föreskrivs att 4, 5 och 16 §§ lagen (1977:729) om patentbesvärsrätten skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*4 §¹

Patentbesvärsrätten är domför med tre ledamöter. Fler än fyra får ej i annat fall än som sägs i 5 § sitta i rätten.

I patentmål skall minst två tekniskt kunniga ledamöter ingå i rätten och skall en ledamot vara lagfaren, om ej rätten finner att medverkan av lagfaren ledamot icke är behövlig.

I patentmål *som inte gäller pantsättning av patent eller patentansökningar* skall minst två tekniskt kunniga ledamöter ingå i rätten och skall en ledamot vara lagfaren, om ej rätten finner att medverkan av lagfaren ledamot icke är behövlig. *I mål om pantsättning av patent eller patentansökningar skall minst två lagfarna ledamöter ingå i rätten.*

I mål om mönster, varumärke, namn eller utgivningsbevis för periodisk skrift skall minst två lagfarna ledamöter ingå i rätten.

Åtgärd som avser måls beredande får i den omfattning domstolen bestämmer vidtagas av ledamot i domstolen eller av annan tjänsteman hos denna.

5 §²

Finner avdelningen vid överläggning till avgörande av patentmål att målet eller viss fråga är av särskild betydelse från principiell synpunkt, får avdelningen förordna att målet eller, om det kan ske, den särskilda frågan skall avgöras av domstolen i dess helhet. I mål om mönster, varumärke, namn eller utgivningsbevis för periodisk skrift får i motsvarande fall avdelningen förordna att domstolens samtliga lagfarna ledamöter skall jämte avdelningen deltaga i avgörandet.

Finner avdelningen vid överläggning till avgörande av patentmål *som inte gäller pantsättning av patent eller patentansökningar* att målet eller viss fråga är av särskild betydelse från principiell synpunkt, får avdelningen förordna att målet eller, om det kan ske, den särskilda frågan skall avgöras av domstolen i dess helhet. *I mål om pantsättning av patent eller patentansökningar, mönster, varumärke, namn eller utgivningsbevis för periodisk skrift får i motsvarande fall avdelningen förordna att domstolens samtliga lagfarna ledamöter skall jämte avdelningen deltaga i avgörandet.*

16 §

Bestämmelserna i 39, 40 och 42–53 §§ förvaltningsprocesslagen (1971:291) äger motsvarande tillämpning vid handläggning enligt denna lag.

Bestämmelserna i 39 och 42–53 §§ förvaltningsprocesslagen (1971:291) äger motsvarande tillämpning vid handläggning enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

¹ Senaste lydelse 1977:1021.

² Senaste lydelse 1977:1021.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 21 maj 1987.

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Sigurd-
sen, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, S. Andersson,
Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, Holmberg, Hellström, Wickbom,
Johansson, Hulterström, G. Andersson

Föredragande: statsrådet Wickbom

Lagrådsremiss om pantsättning av patent

1 Inledning

Med anledning av en motion till 1980/81 års riksmöte (mot. 1980/81:688) uttalade riksdagen att de närmare förutsättningarna för en lagstiftning om pantsättning av patent med verkan mot tredje man borde utredas i lämpligt sammanhang (LU 1981/82:6, rskr. 11).

I mars 1983 tillkallades en särskild utredare (f. d. justitierådet Jan Ljung-
ar) med uppdrag att utreda förutsättningarna för en lagstiftning om pant-
sättning av patent och patentansökningar. Utredaren, som har bedrivit sitt
arbete under namnet utredningen om pantsättning av patent och patentan-
sökningar, lämnade i maj 1985 betänkandet (SOU 1985:10) Pantsättning av
patent.

Betänkandet har remissbehandlats. En sammanställning av remissytt-
randena har gjorts i justitiedepartementet och finns tillgänglig i lagstift-
ningsärendet (dnr 1532-85).

Till protokollet i detta ärende bör fogas dels en sammanfattning av
betänkandet som *bilaga 1*, dels utredningens lagförslag som *bilaga 2*, dels
en förteckning över remissinstanserna som *bilaga 3*.

Under lagstiftningsärendets beredning i justitiedepartementet har över-
läggningar hållits den 26 mars 1987 med företrädare för Svenska bankför-
eningen, Svenska sparbanksföreningen, Svenska handelsbanken, Första
sparbanken, utvecklingsfonden i Stockholms län, styrelsen för teknisk
utveckling, Småföretagens riksorganisation, Sveriges industriförbund,
Svenska uppfinnareföreningen samt Svenska patentombudsföreningen.

2 Allmän motivering

2.1 Reformbehovet

Gällande lagstiftning innehåller inte några särskilda bestämmelser om
pantsättning av patent. Det är också oklart om sådan pantsättning över
huvud taget kan ske enligt svensk rätt. Den rättsvetenskapliga doktrinen

och rättspraxis på området ger inte något säkert underlag för ett bestämt ställningstagande i frågan. Den genomgång och analys som utredningen har gjort av rättsläget visar dock att avtal om pantsättning av patent enligt gällande rätt i varje fall inte har någon sakrättslig verkan, dvs. verkan gentemot tredje man. För en mer ingående redovisning av utredningens analys hänvisas till betänkandet (s. 37–58).

Att ett patent inte med sakrättslig verkan kan utnyttjas som kreditunderlag genom pantsättning måste enligt min mening betecknas som en brist. Det är i regel dyrbart att utveckla en uppfinning från en idé om en teknisk lösning till en praktiskt användbar produkt eller produktionsmetod. Ett patent kan ofta representera ett betydande ekonomiskt värde, och det skulle utan tvivel underlätta finansierandet av utvecklingskostnaderna om patentet kunde utnyttjas som säkerhet för lån.

Statsmakterna gör visserligen väsentliga insatser för att främja uppfinnarverksamheten, t. ex. i form av stöd i olika former till enskilda uppfinnare. Jag kan bl. a. peka på de insatser som görs genom styrelsen för teknisk utveckling och de olika regionala utvecklingsfonderna. Dessa organ kan emellertid inte stödja varje projekt. I åtskilliga fall får därför den enskilde uppfinnaren själv försöka att finansiera sin innovationsverksamhet. Detta kan många gånger visa sig vara svårt.

Under lagstiftningsärendets gång har det också, bl. a. genom kontakter med olika kreditinstitut och organisationer som företräder uppfinnarna, visat sig föreligga ett betydande intresse för att genom pantsättning kunna utnyttja patent som kreditsäkerhetsunderlag. Härigenom och genom de undersökningar som utredningen låtit göra (se betänkandet s. 69–77) kan man sålunda slå fast

- att patent torde vara användbara som kreditobjekt även i konkurrens med andra säkerheter, bl. a. företagshypotek,
- att patent från olika håll bedömts ha ett påtagligt värde som kreditunderlag,
- att kreditvärderingen inte synes erbjuda några oöverkomliga svårigheter,
- att man åtminstone från affärsbankernas sida har bedömt att möjligheterna att ge kredit för innovationsändamål skulle avsevärt förbättras om patent kunde användas som säkerhet.

Mot den bakgrund som jag här i korthet har skisserat anser jag att uttryckliga regler som gör det möjligt att pantsätta patent nu bör införas i lagstiftningen. Det går visserligen inte att dra några bestämda slutsatser om i vilken utsträckning patent verkligen kommer att användas som kreditunderlag i framtiden. Det positiva bemötande som utredningens förslag har fått under remissbehandlingen och resultatet av de överläggningar som därefter har hållits under beredningen av lagstiftningsärendet (se avsnitt 1) har emellertid övertygat mig om att en lagstiftning om pantsättning av patent fyller ett viktigt praktiskt behov.

Jag avser att längre fram (avsnitt 2.3) särskilt beröra frågan om även patentansökningar bör kunna bli föremål för pantsättning.

I de följande avsnitten kommer jag vidare att behandla frågor som rör publicitetsverkan genom offentlig registrering m. m. i avsnitt 2.2,

pantobjekten i avsnitt 2.3,
 godtrosvörvärv och legitimation i avsnitt 2.4,
 förhållandet mellan panträtt och andra begränsade sakrätter i avsnitt 2.5,
 vissa processuella regler i avsnitt 2.6,
 kostnader i avsnitt 2.7 och
 ikraftträdande m. m. i avsnitt 2.8.

Mina kommentarer till de enskilda lagbestämmelserna återfinns i specialmotiveringen (avsnitt 4).

2.2 Publicitetsverkan genom offentlig registrering m. m.

Mitt förslag: Ett avtal om pantsättning av ett patent skall få sakrättslig verkan – publicitet – genom offentlig registrering. Pantsättningsordningen skall vara enkel och billig. Patent- och registreringsverket skall svara för registrering av pantsättningsavtal.

Utredningens förslag: Överensstämmer med mitt (se betänkandet s. 81–84 och 146–149).

Remissinstanserna: Alla remissinstanser tillstyrker att publicitetsverkan skall uppnås genom offentlig registrering. Samtliga remissinstanser utom en tillstyrker också utredningens förslag om en enkel pantsättningsordning.

Ingen remissinstans har haft invändningar mot förslaget att patent- och registreringsverket skall handlägga frågor om registrering av pantavtal.

Skälen för mitt förslag: Som jag har framhållit i föregående avsnitt är det för närvarande inte möjligt att pantsätta patent med sakrättslig verkan gentemot tredje man. Skälet härtill är att svensk rätt såvitt avser lös egendom i allmänhet kräver iakttagande av ett sakrättsligt moment – någon form av publicitet – för att ett avtal om pantsättning skall tillerkännas sakrättslig verkan.

När det gäller lösöre uppnås publicitetsverkan vanligen genom *tradition*, dvs. att egendomen övergår i panthavarens besittning, eller genom *offentlig registrering* av något slag. Ytterligare en form för publicitet är *denuntiation*, som används t. ex. vid pantsättning av egendom som befinner sig i tredje mans besittning. Denuntiationen fullgörs genom att pantsättaren lämnar ett meddelande om pantsättningen till den som har godset i sin besittning.

Vid pantsättning av patent kan inte tradition komma i fråga, eftersom patenträtten som sådan inte kan överlämnas i panthavarens besittning på samma sätt som en lös sak. Patentbrevet är inte heller något värdepapper som är bärare av patenträtten. Det i doktrinen diskuterade alternativet att uppnå sakrättslig verkan genom tradition av själva patentbrevet måste således också tillbakavisas (jfr betänkandet s. 47–48). Denuntiationsmöjligheten står inte heller till buds, eftersom man svårligen kan tänka sig någon tredje man som skulle vara behörig att ta emot en underrättelse om pantsättningen.

Det är alltså inte praktiskt möjligt att åstadkomma något sakrättsligt moment i form av tradition eller denuntiation vid pantsättning av patent. Min slutsats blir därför att det är en primär uppgift att skapa ett system där publicitetsverkan uppnås genom en *offentlig registrering*. Detta är också den slutsats som utredningen liksom samtliga remissinstanser har kommit fram till.

Registrerings- eller pantbrevsmodell

En ordning där pantsättning av patent grundas på inskrivning i ett offentligt register kan utformas på flera sätt. En given utgångspunkt är emellertid att förfarandet skall vara både enkelt och billigt, samtidigt som det ger en sådan grad av säkerhet att det blir allmänt accepterat av kreditinstituten. I direktiven för utredningens arbete framhölls reglerna om fastighetspant och reglerna i lösöreköpsförordningen som två ytterligheter beträffande frågan hur ett registreringssystem skulle kunna utformas. I första fallet rör det sig om ett system, präglad av noggranna och utförliga regler som är avsedda att tillgodose högt ställda krav på säkerhet. I det andra fallet utgörs regleringen i princip av endast en enkel registreringsbestämmelse.

Utredningen har utförligt diskuterat två alternativa modeller, en s. k. registreringsmodell och en s. k. pantbrevsmodell (jfr betänkandet s. 81–84). För egen del menar jag att redan kravet på att systemet skall vara enkelt och billigt utesluter det alternativ som innebär att jordabalkens regler om fastighetspant väljs som förebild. I jämförelse med omsättningen på fastighetsmarknaden kan patent antas få endast en relativt begränsad betydelse som kreditunderlag. Från den synpunkten finns det således inte något behov av en speciellt utförlig reglering. Det finns inte heller något behov av att pantsättning skall kunna ske för ett bestämt belopp.

I likhet med utredningen anser jag således att regler om pantsättning av patent bör grundas på ett okomplicerat registreringsförfarande – en registreringsmodell med utredningens terminologi. Denna ståndpunkt har också med något undantag vunnit anslutning hos remissinstanserna.

Ett patent bör alltså kunna pantsättas genom inskrivning i ett offentligt register. Själva registreringen blir då det sakrättsliga moment varigenom pantsättningen fullbordas. Något "pantbrev" som tjänar som bevis om pantsättningen skall, som jag nyss angav, inte utfärdas. Med detta system kan man visserligen inte genom in-teckning bryta ut och pantsätta till beloppet bestämda delar av pantobjektet. Endast hela patentet kan pantsättas. Detta behöver dock inte – som jag kommer att utveckla närmare i specialmotiveringen – utesluta att patenthavaren utnyttjar patentet som säkerhet hos flera kreditgivare samtidigt. Möjligheten till sådan pantsättning får anses önskvärd med hänsyn till de olika stöd- och låneformer som finns för uppfinnare.

Val av registreringsmyndighet

Utredningen har enligt sina direktiv haft att förutsättningslöst pröva vilken myndighet som skall vara registreringsmyndighet och handlägga frågor om registrering av avtal om pantsättning av patent m. m. I likhet med utred-

ningen anser jag att denna uppgift bör ankomma på patent- och registreringsverket (i fortsättningen benämnt patentverket). Skälen till denna uppfattning är främst följande.

Patentverket för ett patentregister. Detta register skall enligt mitt förslag utnyttjas i den pantsättningsordning som jag förordar.

Som kommer att framgå i avsnitt 2.4, där jag behandlar vissa frågor om godtrosvärv och legitimation, är det nödvändigt att registreringsmyndigheten har tillgång till uppgifter om vem som är registrerad som uppfinnare eller patenthavare. De uppgifter som erfordras för att myndigheten skall kunna kontrollera att sökanden i ett ärende om pantsättning är behörig finns hos patentverket. Uppgiften att registrera pantavtal torde också, enligt vad utredningen har funnit, utan svårigheter kunna anpassas till de registreringsrutiner som tillämpas för närvarande inom patentverket.

Med hänsyn till det sagda framstår det som mest rationellt att uppgiften att vara registreringsmyndighet läggs på patentverket.

2.3 Pantobjekten

Mitt förslag: Samtliga patent som är registrerade i Sverige skall kunna pantsättas. Detsamma skall gälla svenska nationella patentansökningar. Vidare skall den nya registreringsordningen omfatta internationella patentansökningar som under den s.k. nationella fasen handläggs vid det svenska patentverket. Också sådana europeiska patentansökningar för vilka översättning av patentkraven har getts in till och registrerats vid det svenska patentverket skall kunna pantsättas här.

Utredningens förslag: Överensstämmer med mitt (betänkandet s. 104–117):

Remissinstanserna: Remissutfallet är inte helt entydigt. Flertalet remissorgan har tillstyrkt eller i övrigt ställt sig positiva till utredningens förslag. Därvid har de dock inte uttalat sig särskilt i frågan om en pantsättningsordning bör omfatta, förutom patent, även *patentansökningar*. Endast två remissinstanser, SHIO-Familjeföretagen (numera Småföretagens riksorganisation) och Svenska patentombudsforeningen, har uttryckligen understrukit värdet av att pantsättning kan ske redan på ansökningsstadiet och inte först när patent har beviljats. Mot utredningens förslag att även patentansökningar skall kunna pantsättas har kritik framförts främst av Svea hovrätt och patentbesvärsrätten. Deras kritik är av både praktisk och principiell natur.

Skälen för mitt förslag:

Inledande synpunkter

Innan jag går närmare in på mina överväganden av frågan om den föreslagna pantsättningsordningen bör omfatta även patentansökningar vill jag

framhålla att valet av pantobjekt har betydelse inte bara i materiellt avseende. Det påverkar också den lagtekniska utformningen och omfattningen av de bestämmelser i patentlagen som skall reglera det nya pantsättningsinstitutet.

Om man stannar för alternativet att endast beviljade patent skall kunna pantsättas, skulle regleringen kunna göras tämligen enkel och bara behöva omfatta ett fåtal grundläggande regler. Väljer man å andra sidan att utforma lagstiftningen så att den möjliggör pantsättning även av patentansökningar, måste regleringen göras mer omfattande. Lagbestämmelserna blir fler än i det första fallet, en konsekvens som har kritiserats under remissbehandlingen och som sagts böra leda till att detta alternativ inte genomförs.

Enligt min mening kan dock inte lagtekniska skäl i sig tilläggas avgörande betydelse för valet av de pantobjekt som skall ingå i den nya pantsättningsordningen. Finns det ett påtagligt behov av att kunna pantsätta även patentansökningar, bör dessa givetvis omfattas av regleringen. Om å andra sidan patentansökningarna endast i mindre utsträckning kan förväntas komma att utnyttjas som kreditobjekt, kan man överväga att lämna ansökningarna utanför regleringen, som då också blir lagtekniskt enklare. *Behovsfaktorn* bör således tillmätas avgörande vikt i det ställningstagande som måste göras.

Eftersom utfallet av remissbehandlingen inte gav något entydigt underlag för att bedöma patentansökningarnas betydelse i detta sammanhang, har under beredningen i departementet överläggningar hållits i frågan med främst företrädare för kreditinstitutet och uppfinnarintressena (se avsnitt 1).

Vid dessa överläggningar rådde enighet om att en pantsättningsordning som lämnar patentansökningarna utanför regleringen skulle vara av mycket begränsat värde, om man önskar underlätta finansieringsmöjligheterna för uppfinnarna. Detta gäller särskilt för sådana uppfinnare som driver sin verksamhet i liten eller medelstor skala. Behovet av finansiering framhölls vara som störst i tiden närmast efter det att en uppfinning har gjorts och ansökningsstadiet tar vid. Väntetiden på att få ett patent beviljat kan ofta uppgå till ca fem år. Om finansieringen av ett projekt inte dessförinnan är löst, har därför möjligheten att utnyttja ett patent som kreditunderlag ett mycket begränsat värde. Företrädarna för kreditinstitutet förklarade vidare att de inte bedömde svårigheterna och riskerna med att värdera patentansökningar som kreditsäkerhetsobjekt vara nämnvärt större än de som är förbundna med andra projekt där riskvilligt kapital behöver satsas. Nyssnämnda faktorer skulle alltså inte avhålla kreditinstitutet från att utnyttja patentansökningar som pantobjekt. Vid överläggningarna förelåg således enighet om att lagstiftningen borde utformas så att även patentansökningar omfattas av en pantsättningsordning av planerat slag.

Jag vill också här redovisa några teoretiska invändningar som har rests mot att en pantsättningsordning utformas så att den omfattar även patentansökningar och inte bara beviljade patent. Det har således framhållits att någon definitiv rättighet av immaterialrättslig natur inte uppkommer förrän en ansökan om patent har bifallits och detta beslut har vunnit laga kraft.

Det skulle därför från en teoretisk utgångspunkt vara svårt att acceptera att pantobjektet, innan någon immateriell rättighet har etablerats, utgörs av den tekniska idén som sådan, dvs. uppfinningen.

För egen del anser jag inte att frågan behöver vålla några besvär från teoretisk synpunkt. I och för sig är det naturligtvis riktigt att det som under ansökningsstadiet representerar ett förmögenhetsvärde är själva idén eller uppfinningen som sådan. Uppfinningen materialiseras och beskrivs emellertid närmare i patentansökan. Sedan ansökan har getts in till och diarieförts hos patentverket knyts till den vissa latenta rättsverkningar. Ansökan representerar det värde som parterna i en pantsättningsituation anser ligga i att kunna utnyttja uppfinningen, senare med eventuell ensamrätt.

Samma teoretiska invändning skulle vidare kunna riktas mot tanken på en pantsättning av patent. Även efter det att ett patent beviljats är det naturligtvis uppfinningen som i realiteten pantsätts, då utrustad med vissa ytterligare rättsverkningar. Någon invändning mot att ett patent skall kunna pantsättas har emellertid inte framförts.

Jag kan således inte se att det skulle föreligga några teoretiska hinder mot att även patentansökningar skall kunna pantsättas.

Vilka olika pantobjekt bör omfattas?

Patent som gäller i Sverige kan erhållas på tre olika vägar. Det kan ske genom en nationell svensk patentansökan, genom en internationell patentansökan och genom en europeisk patentansökan. En nationell svensk patentansökan görs alltid hos det svenska patentverket. En internationell patentansökan som omfattar Sverige kan, beroende på vem som är sökande, göras i något av de länder som har tillträtt 1970 års konvention om patentsamarbete. En europeisk patentansökan, slutligen, skall göras hos det europeiska patentverket i München.

Oavsett vilken väg sökanden väljer för att få patent med verkan i Sverige kommer dock de patent som gäller här i landet att slutligen registreras hos det svenska patentverket. Alla patent som gäller i Sverige finns alltså officiellt dokumenterade i landet. En pantsättningsordning kan därför i och för sig omfatta alla patent för Sverige utan att det krävs särskilda bestämmelser med hänsyn till den väg på vilken patentet har erhållits.

En avgörande fråga är om det finns något behov av att använda internationella och europeiska patent som kreditsäkerhet här. Det går visserligen inte att uttala sig med säkerhet i denna fråga. Det finns emellertid inte någonting som tyder på att behovet skulle vara så litet att dessa patent av denna anledning bör undantas från möjligheten till pantsättning. Lagstiftningen bör inte heller göras alltför snäv utan utformas så att den kan möta eventuella framtida behov av pantsättning av dessa objekt. Alla patent som registreras här i landet bör således också kunna pantsättas här.

Jag går därefter över till frågan om patentansökningar bör omfattas av den nya pantsättningsordningen. Redan av vad jag i detta avsnitt inledningsvis anfört har framgått att det föreligger ett stort behov av att en patentsökt uppfinning kan pantsättas redan på ansökningsstadiet. Därmed

anser jag det uppenbart att lagstiftningen bör utformas så att den kommer att omfatta i vart fall *de nationella svenska patentansökningarna*.

I utredningens direktiv antogs, främst mot bakgrund av den handläggningsordning som gäller för internationella och europeiska ansökningar, att det inte var lämpligt att ett pantsättningsssystem omfattade andra än de nationella svenska ansökningarna. Utredningens överväganden i denna fråga visar emellertid att detta antagande kan ifrågasättas (jfr betänkandet s. 113–117).

Internationella patentansökningar som fullföljs vid den svenska patentmyndigheten registreras och handläggs där enligt 2 kap. patentlagen på i princip samma sätt som en svensk nationell ansökan. Jag kan inte finna något vägande skäl mot att man öppnar en möjlighet till pantsättning av dessa ansökningar under den s. k. nationella fasen. Detta gäller naturligtvis särskilt som det inte kan sägas att det skulle saknas behov av en sådan möjlighet. De regler som behövs för att omfatta internationella patentansökningar skulle inte heller bli nämnvärt utförligare än om pantsättningsordningen begränsas till enbart de svenska ansökningarna.

Aven sådana *europeiska patentansökningar* för vilka översättning enligt 88 § patentlagen har getts in till patentverket bör omfattas av den nya pantsättningsordningen. Några tekniska hinder mot en sådan ordning föreligger inte. Denna väg att erhålla patent med verkan i Sverige synes också bli alltmer anlitad och betydelsefull, låt vara att den i absoluta tal inte ännu är omfattande. Med hänsyn härtill och till vad jag förut har anfört om lagstiftningens framåtsyftande karaktär är det från allmän synpunkt av värde att pantsättning kan ske av dessa typer av ansökningar.

2.4 Godtrosförvärv och legitimation

2.4.1 Godtrosförvärv

Mitt förslag: Ett godtrosförvärv av panträtt i patent eller patentansökan skall inte kunna göras. Patentlagen kompletteras med en uttrycklig regel om detta. En giltig panträtt förutsätter alltså att det finns ett giltigt pantavtal. Brister det i detta hänseende blir en eventuell registrering utan verkan.

Utredningens förslag: Överensstämmer med mitt (betänkandet s. 84–91 och 171–172).

Remissinstanserna: Ett antal remissinstanser har uttryckligen tillstyrkt utredningens förslag, medan flertalet inte har uttalat sig särskilt i denna fråga. Några remissinstanser har dock förordat en reglering som innebär att en anteckning om innehav i patentregistret tillerkänns sakrättslig verkan.

Skälen för mitt förslag: En panthavare har självfallet ett intresse av att undvika tvister om vem som är rätt ägare till pantobjektet (patentet). Detta aktualiserar frågan om hur stränga krav som skall ställas på den som upplåter panträtten när det gäller att visa sin rätt till pantobjektet – att han

är legitimerad att förfoga över det. Legitimationsfrågan är i sin tur nära förknippad med reglerna om godtrosvörvärv. Beträffande innehållet i dessa regler kan jag i huvudsak hänvisa till framställningen i betänkandet (s. 84–91). För sammanhangets skull vill jag ändå kort nämna följande.

Godtrosvörvärv i allmänhet förutsätter att överlåtaren utåt sett framstår som legitimerad att förfoga över egendomen, antingen genom att han har den i sin besittning eller genom att han i ett register är antecknad som rätt ägare. Ett annat villkor som uppställs t. ex. vid överlåtelse av lösöre är att egendomen övergår i förvärvarens besittning – att den traderas.

Reglerna om godtrosvörvärv av lösöre har tidigare huvudsakligen utbildats i rättspraxis. De regler som gäller numera finns i lagen (1986:796) om godtrosvörvärv av lösöre (prop. 1985/86:123, LU 1986/87:4, rskr. 1986/87:6).

Beträffande patenträtt, liksom övriga immaterialrättigheter (upphovsrätt, varumärkesrätt etc.), saknas regler om godtrosvörvärv i vår rättsordning. Dessa rättigheter hänförs ju inte under begreppet lösöre, utan de utgör annan lös egendom (se t. ex. Håstad, Sakrätt avseende lös egendom, 1986, s. 42). Över huvud taget ter det sig inte lätt att beträffande dessa rättigheter ange någon omständighet som, på samma sätt som besittningsbegreppet vid lösöre, kan användas som legitimation för den som obehörigen disponerar över rättigheterna. Beträffande patent har det i den rättsvetenskapliga litteraturen också ansetts att godtrosvörvärv inte är möjliga. Det borde därför inte heller vara möjligt att göra ett godtrosvörvärv till en mer begränsad rätt till patentet; såsom panträtt.

När det gäller panträtt till lösöre är det visserligen numera uttryckligen fastslaget att en sådan begränsad rättighet kan godtrosvörvärvas (7 § lagen om godtrosvörvärv av lösöre). En förutsättning för ett dylikt godtrosvörvärv är tradition (7 § jfrd med 2 § nämnda lag). Som jag har framhållit kan emellertid sådan lös egendom som patent inte traderas. Det finns inte heller någon legitimerande omständighet att lägga till grund för ett godtrosvörvärv. Följaktligen synes inte heller panträtt till patent kunna godtrosvörvärvas.

Reglerna om godtrosvörvärv brukar motiveras främst av hänsyn till borgenärernas och omsättningens intressen. Ett väl utbyggt godtrosskydd är en väsentlig komponent i en fungerande rättslig reglering av realkredit. Kreditinstitutet fäster givetvis stort avseende vid hur saken regleras.

Frågan är då, om borgenärernas och omsättningens intresse av en rättslig reglering när det gäller kreditgivningen i samband med pantsättning av patent är så stort att detta motiverar att särskilda regler införs som skulle möjliggöra godtrosvörvärv av panträtt i patent. Teoretiskt sett skulle traditionen kunna ersättas av registrering i ett offentligt register där registreringen utgör legitimerande omständighet. En förebild skulle t. ex. kunna hämtas från fastighetsrätten där fastighetsregistret fyller en funktion som legitimerande faktor. Det senare är möjligt därför att fastighetsregistret innehåller fullständiga och pålitliga uppgifter om ägandeförhållandena.

Enligt 27 § patentlagen (1967:837) skall ett meddelat patent antecknas i patentregistret, som förs av patentverket. I förhållande till fastighetsregistret föreligger emellertid den avgörande skillnaden att patentregistrets

uppgifter om ägarförhållandena inte är fullständiga. Enligt 44 § patentlagen gäller nämligen att, om patent har övergått på någon annan eller licens har upplåtits, detta förhållande antecknas endast *på begäran*. Det föreligger således inte något registreringsvång. Det kan enligt min mening därför inte komma i fråga att tillerkänna anteckningar i ett ofullständigt register av detta slag sådana sakrättsliga verkningar som här diskuteras. Risken för att allmänheten skulle kunna vilseledas är uppenbar.

Att införa ett obligatoriskt och fullständigt system för registrering av patentinnehav är en möjlighet som har övervägts men förkastats i tidigare lagstiftningssammanhang (se t. ex. prop. 1977/78:1 Del A s. 247 f.). Detta har hängt samman främst med de genomgripande verkningar som en sådan ordning har ansetts föra med sig. Utredningen har inte velat föreslå ett sådant system och har inte heller funnit någon annan lämplig väg för att möjliggöra godtrosförvärv av panträtt till patent (betänkandet s. 88–90).

Jag har redan inledningsvis angett att en förutsättning för att man skall införa en pantsättningsordning är att systemet är enkelt och billigt. Redan av detta skäl måste de här antydda och av utredningen närmare penetrerade alternativen avvisas. Inte heller har de synpunkter som framkommit under remissbehandlingen gett vid handen att avsaknaden av ett godtroskydd i förevarande sammanhang skulle innefatta sådana riskmoment att en framtida kreditgivning på området skulle komma att äventyras. Det får alltså accepteras att det ankommer på den som skall ta emot panten (pantborgenären) att undersöka om den som erbjuder panten (pantgäldenären) har rätt att föfoga över den på samma sätt som gäller inom företagsintekningsrätten (prop. 1983/84:128 s. 34). Även om patentregistrets uppgifter inte kan anses helt pålitliga, bör de ändå kunna ge goda möjligheter för en pantborgenär att undersöka vem som är rätt ägare till ett patent.

Jag anser således att man inte bör införa några regler om godtrosförvärv vid pantsättning av patent och patentansökningar. I en särskild bestämmelse i patentlagen (98 §) bör slås fast att godtrosförvärv inte kan ske av den panträtt det här är fråga om.

2.4.2 Legitimation

Mitt förslag: Den som ansöker om registrering av ett pantsättningsavtal skall styrka sin rätt till det patent eller den patentansökan som pantsättningen avser. Avser pantsättningen ett patent, skall den som är antecknad i patentregistret som patenthavare presumeras behörig att göra en sådan ansökan. Avser pantsättningen en patentansökan skall den som har registerats hos patentmyndigheten som uppfinnare eller dennes rättsinnehavare presumeras behörig att göra ansökan. Om registrering söks av någon annan, skall denne styrka sin rätt till pantobjektet med en sammanhängande kedja av överlåtelse.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt (betänkandet s. 84–93 och 169–170).

Remissinstanserna: Utredningens förslag har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av så gott som samtliga remissinstanser.

Skälen för mitt förslag: Av min redogörelse i föregående avsnitt torde ha framgått att det i ett registreringsärende hos patentverket inte går att åstadkomma någon myndighetsprövning som garanterar att inte någon annan än den rätte ägaren av patentet kan få en pantupplåtelse registrerad. En sådan noggrann prövning från myndighetens sida skulle ha förutsatt att man inrättar ett obligatoriskt och fullständigt registreringssystem. Som jag har anfört bör emellertid ett sådant system inte komma i fråga.

Om det således får ankomma på pantborgenären att själv undersöka om pantgäldenären har rätt att förfoga över pantobjektet, är det ett rimligt krav att det ges vissa regler om förutsättningarna för att anteckning om pantsättning skall få göras i registret. Dessa regler bör utformas så att riskerna för felaktigheter blir så små som möjligt. Reglernas funktion kan dock inte vara att ersätta den kontroll av ägandeförhållandena som ytterst måste åvila pantborgenären.

Enligt 8 § fjärde stycket patentlagen skall uppfinnarens namn anges i patentansökan. Om patent söks av någon annan än uppfinnaren, skall sökanden styrka sin rätt till uppfinningen.

Det senare sker praktiskt taget alltid genom en skriftlig överlåtelsehandling. Frånsett vissa specialfall, såsom förvärv genom arv, testamente eller giftorätt, torde det vara ytterst sällsynt att sökanden – i de fall han är en annan än uppfinnaren – söker styrka sin rätt på något annat vis.

I 44 § patentlagen föreskrivs att anteckning på begäran skall göras i patentregistret, om ett patent har övergått på någon annan. Också vid registrering av sådana överlåtelser krävs enligt praxis en sammanhängande kedja av överlåtelser från den som senast har antecknats som patenthavare.

De bestämmelser som jag nu har redogjort för synes inte ha föranlett några tillämpningssvårigheter. Med hänsyn härtill och till vad jag inledningsvis i detta avsnitt har angett bör legitimationsreglerna utformas på följande sätt.

Om ansökan om registrering av ett pantsättningsavtal avser ett meddelat patent, bör den som är antecknad i patentregistret som patenthavare – i enlighet med den praxis som har utbildats vid registrering av patentöverlåtelser – anses behörig att förfoga över pantobjektet och därmed att göra denna ansökan.

Avser registreringsansökan pantsättning av en patentansökan, bör patentansökningsdiariets uppgifter kunna bilda utgångspunkt för prövningen av vem som skall anses behörig sökande. Om ansökan görs av den som är antecknad som *uppfinnare* eller *sökande* i ärendet angående ansökan om patent, bör denne således i regel anses behörig.

De behörighetsregler som jag nu har förordat bör dock enbart skapa en presumtion för vem som är rätt sökande i pantsättningsärendet. Som utredningen framhåller bör ett undantag givetvis gälla, om det av någon särskild anledning framgår eller annars finns anledning anta att patentet eller patentansökan har överlåtit till någon annan.

När ansökan om registrering av pantsättning görs av någon annan än den

som är antecknad i patentregistret som patenthavare eller som i patentansökningsdiariet är registrerad som uppfinnare eller dennes rättsinnehavare, är det rimligt att kräva att denne sökande styrker sin rätt till patentet eller patentansökan. På samma sätt som i praktiken tillämpas vid registrering av överlåtelse av patent (jfr 44 § patentlagen) bör det krävas att överlåtelser som åberopas i ett pantsättningsärende bildar en sammanhängande kedja från den senast registrerade rättsinnehavaren till patentet eller patentansökningen.

Denna reglering av legitimationsfrågorna i pantsättningsärenden tillgodoser enligt min mening på ett rimligt sätt pantborgenärernas intresse av att obehöriga förfoganden över pantobjekten inte sker.

2.5 Förhållandet mellan panträtt och andra begränsade sakrätter

2.5.1 Panträtter och licensrätter

Mitt förslag: En licenstagare skall vara sakrättsligt skyddad mot pantsättning som sker efter det att licensen har upplåtits. Denna princip slås fast i en särskild bestämmelse.

Utredningens förslag: Överensstämmer med mitt (betänkandet s. 93–99 och 175–177).

Remissinstanserna: Utredningens förslag har godtagits av majoriteten av remissinstanserna. Patentbesvärsrätten har dock funnit det tveksamt om man bör införa ett sakrättsligt skydd för en licenstagare gentemot en panthavare när detta skydd för licenstagare i övrigt lämnas oregerat. Svea hovrätt och Stockholms tingsrätt har vidare förordat att regler införs om panthavares respektive licenstagares ställning i de fall då en patenthavare avstår från patentet enligt 54 § patentlagen.

Skälen för mitt förslag: Ett syfte med en lagstiftning om pantsättning av patent är att tillförsäkra pantborgenären ett sakrättsligt skydd gentemot *senare* dispositioner över patentet från ägarens sida. Från tiden för ansökan om registrering blir pantsättningen gällande mot *senare* förvärvare, andrahandspanthavare eller licenstagare. Pantborgenärens rätt, t. ex. att vid utebliven betalning realisera panten, förblir alltså orubbad, om pantgäldenären säljer, på nytt pantsätter eller upplåter licens i den pantsatta egendomen.

Av stor vikt är emellertid också en panthavares ställning gentemot *tidigare* rättsinnehavare. De problem som här aktualiseras gäller främst relationen mellan en licenstagare och innehavaren av en *senare* upplåten panträtt. Den relationen har också nära samband med förhållandet mellan en förvärvare av patentet och en tidigare licenstagare.

Den gällande patentlagstiftningen innehåller som nämnts inte några uttryckliga regler av sakrättslig natur. Såvitt avser överlåtelser av patent eller licenser torde det emellertid vara klart att överlåtelserna gäller mot överlåtarens borgenärer redan genom överlåtelseavtalet. I fråga om upplå-

telse av licens torde också gälla att skydd mot upplåtarens borgenärer uppkommer redan genom upplåtelseavtalet. För de fallen att patent har överlåtits till flera var för sig eller att två oförenliga licenser har upplåtits av patenthavaren synes det inte heller råda något tvivel om att den s. k. prioritetsprincipen skall gälla, dvs. att den första rättshandlingen har företräde (se t. ex. Jacobsson m. fl., Patentlagstiftningen, 1980, s. 279 f.).

Rättsläget får däremot anses mera oklart när det gäller det fallet att en patenthavare först upplåter en licens och därefter överlåter patentet till någon annan än licenstagaren utan att göra förbehåll för upplåtelsen. Olika meningar har här gjort sig gällande inom den rättsvetenskapliga doktrinen. Enligt en mening skulle allmänna sakrättsliga grunder gälla, vilket innebär att nyttjanderätten (licensen) skulle få vika i förhållande till senare förvärvare. Principen "köp bryter legostämman" skulle således tillämpas. Det har emellertid också hävdats att prioritetsprincipen bör gälla även i detta fall och att licensrätten därför skulle stå sig mot en ny ägare av patentet (jfr betänkandet s. 94 och där gjorda hänvisningar).

När det gäller nyttjanderätt till lösa saker i allmänhet torde det säkert förhålla sig så att nyttjanderätten inte alltid åtnjuter något skydd mot en ny ägare till egendomen. Principen "köp bryter legostämman" torde enligt vad utredningen har funnit fortfarande gälla i vart fall vid sådana kortvariga upplåtelser av saker som relativt lätt kan förhyras på nytt på annat håll, om nyttjanderättsavtalet skulle upphöra att gälla. Det har emellertid framhållits att nyttjanderätter under de senare årtiondena har fått en helt annan ekonomisk betydelse än tidigare, en omständighet som sagts böra föranleda att problematiken övervägs utifrån nya utgångspunkter. Något fall där en domstol prövat frågan torde inte ha förekommit under senare år såvitt gäller patenträtten.

I detta sammanhang tilldrar sig frågan om patentlicensernas ställning särskilt intresse. Det är givet att samma synsätt inte kan anläggas beträffande dessa rättigheter som när det gäller nyttjanderätt till lös sak i allmänhet. Ett licensavtal kan representera mycket stora ekonomiska värden. Redan denna omständighet, i förening med betydelsen av att kunna vidmakthålla ett licensavtal för att utveckla och exploatera en uppfinning, gör detta tydligt. Det framstår därför inte som rimligt att patenthavaren och en ny förvärvare av patentet skulle kunna fritt disponera över licenstagarens rätt.

Samma synsätt bör enligt min mening anläggas när det gäller en licenstagares ställning gentemot innehavaren av en panträtt. En lagstiftning om pantsättning av patent bör därför innehålla en regel av den innebörden att en licenstagare skall vara sakrättsligt skyddad i förhållande till senare förvärvare av panträtt i patentet. Jag föreslår alltså att en sådan bestämmelse införs.

Det skulle i och för sig vara önskvärt med en motsvarande reglering av rättsförhållandet mellan en licenstagare och en senare förvärvare av patentet. Önskemål härom har också framkommit under remissbehandlingen. En sådan lagstiftning skulle emellertid innebära att man på denna enda punkt skulle lagreglera frågor om äganderättens utövande. Alla övriga sakrättsliga frågor beträffande äganderätt till patent skulle däremot förbli

oreglerade. Lika litet som utredningen vill jag därför föreslå någon lagreglering för denna situation. Det är i sammanhanget viktigt att notera den diskussion som har förts under senare tid om bärkraften i principen "köp bryter legostämman". Som utredningen har funnit kan det inte uteslutas att domstolarna skulle komma att avvisa en tillämpning av denna princip i förhållandet mellan en licenstagare och en ny ägare av patentet.

Till frågan om panthavares och licenstagares ställning i de fall då patenthavaren avstår från sitt patent återkommer jag i specialmotiveringen.

2.5.2 Panträtter och företagshypotek

Mitt förslag: Patent och patentansökningar skall liksom hittills kunna ingå i underlaget för företagshypotek. Detta föranleder inga lagändringar.

Utredningens förslag: Motsvarar mitt (betänkandet s. 99–104).

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna har inte uttalat sig särskilt i frågan. Svenska bankföreningen och Svenska sparbanksföreningen har uttryckligen tillstyrkt utredningens förslag. Svenska föreningen för industriellt rättsskydd anser däremot att det är en svaghet att en borgenär, som har säkerhet i ett företagshypotek vari ett patent ingår, inte kan motsätta sig att gäldenären senare pantsätter patentet till säkerhet för någon annan kredit.

Skälen för mitt förslag: Enligt lagen (1986:649) om företagshypotek, som den 1 januari 1986 ersatte den tidigare lagen (1966:454) om företagsinteckning, gäller som huvudregel att företagshypotek omfattar näringsidkarens lösa egendom i den mån egendomen hör till den intecknade verksamheten (2 kap. 1 §). Från denna huvudregel görs vissa undantag, som dock ej berör egendom av sådant slag som patent och patentansökningar. Sådant egendom ingår alltså, liksom tidigare, i underlaget för säkerhetsrätten.

Någon särskild regel om förhållandet mellan företagshypotek och en handpanträtt som har upplåtits efter det att en sådan säkerhet har stiftats finns inte i den nya lagen, och fanns inte heller tidigare. När en sådan pantsättning har fullbordats, ingår emellertid otvivelaktigt den berörda egendomen inte längre i underlaget för företagshypotek. Den förmånsrätt som följer med handpanträtt, har nämligen företräde framför förmånsrätt som följer med företagshypotek (9 § förmånsrättslagen 1970:979). Denna ordning kommer också att gälla vid pantsättning av patent och patentansökningar, om inte några särskilda föreskrifter införs.

Frågan är då om det finns anledning att införa en bestämmelse varigenom denna typ av egendom generellt undantas från inteckningsunderlaget för företagshypotek (jfr 2 kap. 1 § andra stycket 2 lagen om företagshypotek).

Som jag har framhållit tidigare avser den föreslagna lagstiftningen om pantsättning av patent och patentansökningar att underlätta för uppfinnare att ordna med finansieringen av uppfinnarverksamheten. Det måste då

allmänt sett vara en fördel om patent och patentansökningar även fortsättningsvis kan användas som kreditsäkerhetsunderlag utanför ramen för det särskilda pantsättningsystemet. Det bör därför inte komma i fråga att begränsa de hittillsvarande möjligheterna att utnyttja uppfinningar som kreditunderlag. Lika litet som utredningen anser jag således att det finns skäl att generellt undanta patent och patentansökningar från underlaget för företagshypotek.

2.6 Vissa processuella frågor

2.6.1 Rätt att föra talan i patentmål m. m.

Mitt förslag: En panthavare skall kunna beivra patentintrång. Några nya bestämmelser för att en sådan talan skall kunna föras behövs dock inte. Däremot införs en ny bestämmelse om skyldighet för en panthavare att underrätta patenthavaren om sin avsikt att väcka talan med anledning av patentintrång. Panthavaren skall vidare underrättas av den som vill väcka talan om patents ogiltighet, överföring av patent eller meddelande av tvångslicens.

Utredningens förslag: Överensstämmer med mitt (betänkandet s. 117–120).

Remissinstanserna: Av det fåtal remissinstanser som har berört frågan förordar Stockholms tingsrätt att panthavaren får större möjligheter att bevaka sin rätt än som följer av utredningens förslag. Patentbesvärsrätten vill vidare att innehavarna av skilda rättigheter till ett patent skall ha en ömsesidig skyldighet att underrätta varandra, om någon av dem vill väcka talan vid domstol.

Skälen för mitt förslag: Intrång i den ensamrätt som ett patent ger betecknas som patentintrång. Bestämmelser om sådant intrång finns i 57 § patentlagen. Den som begår patentintrång kan drabbas av påföljder i form av straff och skadestånd. Efter en lagändring den 1 juli 1986 (prop. 1985/86:86, LU 29, rskr. 177, SFS 1986:233), får domstolen också, på yrkande av patenthavaren eller den som på grund av licens har rätt att utnyttja uppfinningen, vid vite förbjuda den som gör patentintrång att fortsätta intrånget (57 a § patentlagen).

Den som uppsåtligt eller av oaktsamhet begår patentintrång skall utge skälig ersättning för utnyttjandet av uppfinningen samt ersättning för den ytterligare skada som intrånget har medfört. Vid bestämmande av ersättningens storlek skall hänsyn tas även till patentinnehavarens intresse av att patentintrång inte begås och till övriga omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse (58 § patentlagen).

Ytterligare en möjlighet att ingripa mot patentintrång följer av bestämmelsen i 59 §, patentlagen, som innebär att rätten kan förordna om olika åtgärder beträffande ett patentskyddat alster. I 63 § samma lag ges patent- och licenstagare rätt att föra fastställsetalan rörande patentets skyddsomfång.

En panthavare har givetvis typiskt sett ett starkt intresse av att patentintrång kan beivras. Värdet av pantobjektet – patentet – kan ju genom intrånget förlora i värde så att pantborgenären inte får täckning för sin fordran vid en eventuell pantrealisation. Frågan är emellertid vilka möjligheter en panthavare kan anses ha enligt de nämnda reglerna att ingripa mot ett patentintrång.

Att en panthavare har rätt att anmäla ett patentintrång till åtal kan det inte råda något tvivel om. I praktiken torde det emellertid vara skadeståndssanktionen som är den viktigaste påföljden.

Rätt att föra en skadeståndstalan tillkommer enligt allmänna processrättsliga regler varje skadelidande, dvs. i detta sammanhang i första hand patenthavaren och licenstagaren. Enligt förarbetena till patentlagen (NU 1963:6 s. 342) skall kretsen av skadelidande anses begränsad till dem som har *ett på patentet grundat rättsligt intresse*. Att denna bestämning till sin ordalydelse måste anses innefatta även en panthavare anser jag helt klart, och denne måste således anses ha rätt att föra talan om skadestånd. Talan kan visserligen inte avse ersättning för "utnyttjande av uppfinningen", eftersom en panthavare inte kan drabbas av en sådan omedelbar skada. Däremot bör talan kunna avse ersättning för den "ytterligare skada som intrånget medfört". Ett typfall av en skada av detta slag kan tänkas uppkomma, om det vid realisation av panten visar sig att denna till följd av ett intrång har förlorat så mycket i värde att den inte täcker panthavarens fordran.

Några ytterligare sanktionsmöjligheter står inte en panthavare till buds enligt gällande regler.

Frågan är då om möjligheten att anmäla ett patentintrång till åtal och rätten att föra skadeståndstalan i den utsträckning som har angetts är tillräckliga medel för att en panthavare skall kunna bevaka sina intressen i detta sammanhang.

Det kan först noteras att det endast undantagsvis torde bli aktuellt att en panthavare behöver föra egen talan för att beivra patentintrång. I det övervägande antalet fall kan förväntas att såväl panthavaren som patenthavaren bedömer situationen så att patentintrång föreligger och att det finns anledning att reagera mot detta. När patenthavaren i dessa fall för talan om patentintrång, kommer han därigenom att tillvarata även panthavarens intresse. Panthavaren har samtidigt en möjlighet att som intervenient delta i rättegången.

Om patenthavaren och panthavaren undantagsvis skulle bedöma situationen olika, kan parterna redan i pantavtalet ha reglerat hur de skall förfara. Har frågan emellertid lämnats öppen dem emellan, kan panthavaren själv föra den skadeståndstalan som jag förut har berört. Jag kan inte ansluta mig till uppfattningen att detta skulle vara ett otillräckligt remedium för panthavaren. Det är därför inte enligt min mening nödvändigt att, för de undantagssituationer som det här gäller, utvidga möjligheterna till förbudstalan eller fastställsetalan enligt 57 a § respektive 63 § patentlagen.

Det kan också ifrågasättas om en sådan utvidgning ens skulle vara lämplig. Till skillnad från vad som gäller för patenthavaren är den skada

som kan tillfogas panthavaren vid ett patentintrång endast en indirekt följd av detta intrång; direkt föranleds skadan av att pantsättaren inte infriar sin skuld till panthavaren. Panthavaren har därmed inte heller samma omedelbara intresse som patenthavaren av att kunna föra en sådan förbudstalan eller fastställsetalan som det nu är fråga om.

Slutsatsen av vad jag nu har sagt är att någon möjlighet för panthavaren att föra en talan av detta slag inte bör införas.

Jag vill i detta avsnitt slutligen helt kort beröra frågan om underrättelse om väckt talan i patentmål. Utredningen har för sin del förordat att det genom ett tillägg i 64 § patentlagen införs en skyldighet för panthavaren att underrätta patenthavaren om sin avsikt att väcka talan med anledning av patentintrång samt en skyldighet för den som vill väcka en sådan talan som avses i paragrafen att underrätta panthavaren om detta.

Enligt 64 § patentlagen skall den som vill väcka talan om patents ogiltighet, överföring av patent eller meddelande av tvångslicens anmäla detta till patentmyndigheten. Vidare skall underrättelse lämnas till var och en som enligt patentregistret innehar licens till patentet. Har anmälan av det slag som nu avses gjorts till patentmyndigheten, skall detta enligt 43 § första stycket patentkungörelsen (1967:838) antecknas i patentregistret.

Bakgrunden till de nu beskrivna bestämmelserna är att det har ansetts angeläget att patentregistret redovisar sådana rättsliga åtgärder som är ägnade att påverka en patenthavares eller en licenstagares rätt till patentet. Det har också ansetts viktigt att eventuella licenstagare får kännedom om en sådan talan. Det är nämligen ofta licenstagaren som har störst intresse av att patentet hävdas.

Som jag tidigare har nämnt kan en licenstagare föra talan om intrång i patentet. Han kan också väcka positiv fastställsetalan enligt 63 § första stycket patentlagen. Vill licenstagaren väcka sådan talan, skall han underrätta patenthavaren om detta (64 § första stycket andra meningen). Licenstagaren måste givetvis även göra anmälan till patentmyndigheten.

Med hänsyn till syftet med dessa regler bör enligt min mening även panthavaren underrättas respektive åläggas skyldighet att själv underrätta patenthavaren i de situationer som avses i lagrummet. Jag biträder således utredningens förslag även i denna del.

2.6.2 Överklagande

Mitt förslag: Patentverkets beslut i ärenden om registrering av pantavtal skall kunna överklagas till patentbesvärsrätten och, om prövningstillstånd meddelas, till regeringsrätten. De domförhållsregler som gäller för patentbesvärsrätten ändras så att två lagfarna ledamöter alltid skall ingå i rätten vid prövning av sådana överklaganden.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt (betänkandet s. 124–127).

Remissinstanserna: Alla remissinstanser som har yttrat sig i frågan är

ense om att patentbesvärsrätten skall vara fullföljdsinstans i dessa typer av ärenden.

Skälen för mitt förslag: Beslut i ärenden om registrering av pantavtal måste, bl. a. av rättssäkerhetsskäl, kunna överklagas. Frågan är då vilken instans som skall pröva sådana överklaganden. Valet står närmast mellan patentbesvärsrätten, allmän förvaltningsdomstol (kammarrätt) och allmän domstol (hovrätt).

De frågor som kan komma upp i ärenden om registrering av pantavtal skiljer sig från dem som vanligen aktualiseras inom patentverket så till vida att de till övervägande del blir av allmänt civilrättslig natur. De rent patenträttsliga inslagen torde däremot bli obetydliga. Detta förhållande kan visserligen inte antas medföra några större svårigheter vid patentverkets handläggning av dessa ärenden. Vid överklagande av verkets beslut kan dock förhållandevis intrikata rättsliga bedömningar komma att aktualiseras.

Patentmyndighetens beslut i patentärenden överklagas enligt gällande regler till patentbesvärsrätten, som är en förvaltningsdomstol. Ledamöterna i denna domstol är antingen tekniskt kunniga eller lagfarna. Patentbesvärsrätten är domför med tre eller fyra ledamöter. I patentmål skall minst två tekniskt kunniga ledamöter ingå i rätten. Vidare skall en lagfaren ledamot ingå, om inte rätten finner att medverkan av sådan ledamot *inte behövs*. Patentbesvärsrätten tar också upp mål om mönster, varumärke, namn eller utgivningsbevis för periodisk skrift. I dessa fall *skall* minst två lagfarna ledamöter ingå i rätten.

För min del anser jag att framför allt praktiska skäl talar för att man väljer patentbesvärsrätten som fullföljdsinstans. En ordning som skulle innebära att en viss kategori av patentverkets beslut i patentärenden överklagas till en annan instans än den som gäller för alla andra beslut i sådana ärenden skulle kunna te sig förvirrande och onödigt komplicerad.

Även om patentbesvärsrättens sammansättning i första hand är anpassad för prövning av tekniska frågor och inte för frågor av övervägande civilrättslig natur, besitter givetvis de lagfarna ledamöterna erforderliga kunskaper för att pröva den nya måltypen. Något hinder från denna synpunkt finns därför inte mot att patentbesvärsrätten görs till fullföljdsinstans. I förhållande till utredningens förslag bör dock den kompletteringen göras, att domförhetsreglerna i 4 § lagen (1977:729) om patentbesvärsrätten ändras så att domstolen vid handläggningen av de aktuella målen skall ha samma sammansättning som i t. ex. mönster- och varumärkesmål. Två lagfarna ledamöter kommer då alltid att ingå i rätten i dessa fall. Härigenom bör alla beaktansvärda rättssäkerhetsskäl kunna anses tillgodosedda.

Av 75 § patentlagen i paragrafens lydelse efter den 1 juli 1986 framgår att det krävs prövningstillstånd för att patentbesvärsrättens beslut skall kunna överklagas till regeringsrätten. Det saknas anledning att ha en annan ordning för de fall som det nu är fråga om.

Någon uttrycklig reglering av frågan om vem som skall ha rätt att överklaga beslut i ärenden om pantsättning av patent och patentansökningar anser jag inte heller nödvändig. Den frågan bör kunna lösas med utgångspunkt i allmänna förvaltningsrättsliga principer.

I de frågor som jag har behandlat i detta avsnitt har jag samrått med chefen för industridepartementet.

Prop. 1987/88:4

2.7 Kostnader

Det pantsättningssystem som jag föreslår bör självklart finansieras genom avgifter från dem som använder sig av det. Kostnaderna kan bedömas bli tämligen begränsade. En avgift på något hundratal kronor bör vara fullt tillräcklig för att åstadkomma en rimlig täckning för patentverkets kostnader. I patentlagen bör tas in en bestämmelse som slår fast att en sådan avgift får tas ut och som bemyndigar regeringen att bestämma avgiftens storlek.

2.8 Ikraftträdande m. m.

Den nya pantsättningsordningen bör kunna tillämpas så snart som möjligt. Såvitt nu kan bedömas bör de lagändringar som föranleds härav träda i kraft den 1 januari 1988.

Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i patentlagen (1967:837).
 2. lag om ändring i lagen (1977:729) om patentbesvärätten.
- Förslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 4*.

4 Specialmotivering

4.1 Förslaget till lag om ändring i patentlagen (1967:837)

64 §

Den som vill väcka talan om patents ogiltighet, överföring av patent eller meddelande av tvångslicens skall anmäla detta till patentmyndigheten samt underrätta envar som enligt patentregistret innehar licens till *eller panträtt i patentet*. Vill *en* licenstagare väcka talan om intrång i patent eller om fastställelse enligt 63 § första stycket, skall han underrätta patenthavaren härom. *Detsamma gäller, om en panthavare vill väcka talan med anledning av intrång i patent.*

Underrättelseskyldighet enligt första stycket anses fullgjord, när underrättelse i betald rekommenderad försändelse sänts under den adress som antecknats i patentregistret.

Visas ej, när talan väckes, att anmälan eller underrättelse skett enligt föreskrifterna i första stycket, skall käranden givas tid därtill. Försitter han denna tid, må hans talan icke upptagas till prövning.

Bestämmelserna i denna paragraf reglerar frågan om underrättelse om väckt talan i patentmål. De kompletteringar som har gjorts innebär till en början att också en panthåvare skall underrättas av den som avser att väcka talan om patents ogiltighet, överföring av patent eller meddelande av tvångslicens. Vidare skall en panthåvare som själv vill väcka talan med anledning av patentintrång underrätta patenthavaren om sin avsikt. Skälen för dessa kompletteringar har närmare utvecklats i den allmänna motiveringen, avsnitt 2.6.1.

94 §

Patent som har meddelats eller har verkan här i riket kan pantsättas enligt bestämmelserna i detta kapitel.

Pantsättning kan också avse

*1. svensk patentansökan,
2. internationell patentansökan som har fullföljts enligt 31 § eller som har tagits upp till handläggning enligt 33 eller 38 §, eller*

3. europeisk patentansökan för vilken översättning enligt 88 § har kommit in till patentmyndigheten eller som har omvandlats enligt 93 §.

Panträtt i en patentansökan omfattar också en uppfinning som blir föremål för delning eller utbrytning enligt 11 §.

I denna paragraf tas upp de grundläggande bestämmelserna om pantobjekten, dvs. de skilda typer av patent och patentansökningar som avses kunna bli föremål för pantsättning enligt den nya ordningen. Denna fråga har behandlats i den allmänna motiveringen, avsnitt 2.3.

Om en uppfinning har tillkommit i samarbete mellan flera personer, innehar dessa gemensamt rätten till ett patent och de rättigheter som är knutna till en patentansökan. Var och en har en ideell andel i egendomen. Andelsrätter av detta slag kan givetvis överlätas och bör i motsvarande mån kunna pantsättas. På grund av de svårigheter som kan vara förenade med att beräkna vilka kvotdelar som tillkommer delägarna får det antas att pantsättning av andelsrätter i patent m. m. endast undantagsvis blir aktuell. Någon anledning att förbjuda pantsättning av andelar har inte ansetts föreligga.

I andra stycket anges vilka olika slag av patentansökningar som kan pantsättas. I fråga om det lämpliga i att använda ordet patentansökningar som lagteknisk benämning på vissa av pantobjekten har olika meningar yppats i detta lagstiftningsärende. Utredningen har för sin del funnit att termen "patentansökan" som lagteknisk benämning för pantsättningsobjektet är mindre lämplig, närmast därför att det inte framstår som fullt adekvat att tala om pantsättning av en ansökan. Utredningen har därför stannat för att definiera pantobjektet i termer som "patentsökt uppfinning" eller "uppfinning som är föremål för ansökan om patent". Vissa remissinstanser, bl. a. Svea hovrätt och patentbesvärsrätten, har kritiserat denna terminologi och tvärtom ansett att pantobjektet i dessa fall bör anges med termen "patentansökan". Själv anser jag att nackdelarna med att använda sistnämnda term inte är så stora att man bör välja en annan terminologi. I lagtexten används därför termen "patentansökan" som objekt för pantsättningen.

I paragrafens tredje stycke har i klarläggande syfte införts bestämmelser som reglerar det fall då en patentansökan blir föremål för delning respektive utbrytning enligt 11 § patentlagen. Också i dessa fall undergår pantobjektet vissa förändringar. Den lösning som har valts innebär att en tidigare gjord pantsättning omfattar även den uppfinning som avses med delningen eller utbrytningen.

En särskild fråga gäller verkningarna av s. k. löpdagsförskjutning, dvs. patentsökandens rätt att under vissa förutsättningar ändra sin patentansökan. Löpdagsförskjutningen kan ge upphov till olika problem av främst teoretiskt slag när det gäller dess inverkan på en pantsatt patentansökan. Det skulle t. ex. kunna hävdas att pantobjektet förändras när den nya ansökningen får ett annat innehåll än den tidigare. Den mest rimliga ståndpunkten är emellertid att pantsättningen av den ursprungliga patentansökan också får anses gälla den nya ansökningen samt att den ursprungliga dagen för registreringen av pantsättningen gäller även om en löpdagsförskjutning har ägt rum. Att de nya reglerna har denna innebörd framgår av 95 § första stycket och 97 § tredje stycket.

95 §

Panträtt i patent eller patentansökan uppkommer genom registrering av ett skriftligt avtal om pantsättning av egendomen. Ansökan om registrering görs hos patentmyndigheten.

Om en registrerad panträtt har övergått på någon annan, skall detta på begäran antecknas i patentregistret eller diariet för patentansökningar.

Har panträtt upplåtits till flera var för sig, har den upplåtelse företrädare för vilken ansökan om registrering först inkom till patentmyndigheten, om inte annat har avtalats.

Görs samma dag ansökan om registrering av flera upplåtelse, har de sinsemellan företrädare efter den tidsföljd i vilken de har ägt rum, om inte annat har avtalats. Är upplåtelseerna samtidiga eller kan det inte utredas i vilken tidsföljd de har skett, skall rätten på talan av någon av borgenärerna förordna om företrädet mellan dem efter vad som med hänsyn till omständigheterna är skäligt.

I denna paragraf slås fast att panträtten kommer till stånd genom registrering hos patentmyndigheten. Det som registreras är, som framgått av den allmänna motiveringen, det avtal om pantsättning som har träffats mellan parterna. Före registreringen har detta avtal endast obligationsrättslig verkan. Först genom registreringen uppkommer det sakrättsliga moment som motsvarar traditionen vid pantsättning av lös sak. De rättsliga effekterna av registreringen, dvs. det sakrättsliga skyddet, skall emellertid räknas redan från den tidpunkt då registrering av pantavtalet söktes (se 101 och 102 §§). Det har nämligen ansetts självklart att gäldenären skall kunna påverka tidpunkten för när det sakrättsliga skyddet skall inträda.

För att avtalet skall kunna registreras måste det vara avfattat i skriftlig form.

Den panträtt som upplåts i ett patent eller en patentansökan är en panträtt i lös egendom och följer de regler som i allmänhet gäller för denna typ av rättighet. Detta innebär bl. a. att panträtten som regel är beroende av att det finns en bakomliggande giltig huvudfordran. Till skillnad från

vad utredningen har föreslagit anser jag emellertid inte att det behöver ställas upp något krav i lagtexten på att en pantsättning endast får ske "till säkerhet för en fordran". Som framhållits under remissbehandlingen framstår det som osannolikt att innehavaren av rättigheterna till ett patent e. d. skulle vara beredd att pantsätta dessa, om det inte föreligger något fordringsförhållande. Ett krav på bevisning därom skulle däremot vara ägnat att komplicera handläggningen av registreringsärenden hos patentmyndigheten, vilket bör undvikas.

Om panträtten förvärvas av någon annan uppkommer ingen ny panträtt. Det står emellertid den nye innehavaren fritt att begära anteckning om förvärvet hos patentverket. Detta framgår av andra stycket (jfr 44 § första stycket).

Enligt 96 § är s. k. återpantsättning – innebärande att panthavaren i sin tur belånar och pantsätter panten – inte möjlig när det gäller patent. Detta följer av att endast uppfinnaren eller hans rättsinnehavare är behöriga att pantsätta patent m. m. (se närmare härom i specialmotiveringen till 96 §).

Däremot är det möjligt att utnyttja pantobjektet som säkerhet hos flera kreditgivare, s. k. andrahandspantsättning. En sådan pantsättning innebär att egendom, som pantsätts hos en borgenär, i sin helhet blir föremål för ny pantsättning hos en annan borgenär, givetvis med förbehåll för den förste borgenärens rätt.

Om egendomen pantsätts hos fler än en borgenär, måste det finnas något sätt att bestämma den inbördes företrädesordningen mellan borgenärerna. Regler om detta har införts i tredje och fjärde styckena. Som framhållits av bl. a. patentbesvärsrätten skulle det i och för sig vara önskvärt med en enklare reglering. Jag har därför övervägt om det skulle vara tillfyllest att företrädesordningen fick bestämmas t. ex. av vad gäldenären själv uppger därom när flera ansökningar ges in samtidigt. Med hänsyn till kravet på ordning och reda och till vikten av att företrädesordningen bestäms i så säkra former som möjligt anser jag emellertid att den något utförliga reglering som utredningen har föreslagit får accepteras. Det torde också kunna förutses att reglerna endast undantagsvis kommer att aktualiseras. Farhågorna för eventuella tillämpningssvårigheter hos patentmyndigheten bör därför inte överdrivas.

96 §

Den som ansöker om registrering enligt 95 § skall styrka sin rätt till patentet eller patentansökan.

Den som i patentregistret anges som patenthavare skall anses ha rätt till patentet, om inte annat framgår i ärendet. Avser ansökan om registrering pantsättning av en patentansökan, skall den som har registrerats hos patentmyndigheten som uppfinnare eller dennes rättsinnehavare anses ha rätt till patentansökan, om inte annat framgår i ärendet.

Är sökanden, när ansökan om registrering görs, på grund av utmätning, konkurs, omyndighet, betalningssäkring, kvarstad eller någon annan anledning inte behörig att förfoga över den pantförskrivna egendomen, får ansökan inte bifallas.

I detta stadgande regleras de s. k. legitimationsfrågorna, som har behandlats i avsnitt 2.4.2 i den allmänna motiveringen.

I första stycket slås fast att den som vill registrera ett pantsättningsavtal skall styrka sin rätt till patentet respektive patentansökan.

Bestämmelsen i andra stycket innebär till en början att den som är antecknad som patenthavare i patentregistret skall presumeras ha en sådan rätt. Vidare innefattar bestämmelsen en presumtion för att den som har antecknats som uppfinnare respektive sökande i ett patentärende skall anses behörig att föfoga över den pantförskrivna egendomen. Mot denna behörighetspresumtion har patentbesvärsrätten invänt att det i patentansökningsdiariet eller i ansökningsakten inte sker någon registrering som innebär ett ställningstagande till frågan om patentsökanden – när denne är en annan än uppfinnaren – har styrkt sin rätt till uppfinningen. Vad som sker är i stället att var och en som i patentansökan anges som sökande också registreras som sådan oberoende av behörighetsfrågan. Om sökanden inte självant styrker sin behörighet genom exempelvis en överlåtelsehandling, föreläggs denne under handläggningen av ansökningsakten att inkomma med komplettering. Om bevisningen brister, avslås ansökan så småningom.

Härtill är följande att säga. Enligt 8 § fjärde stycket patentlagen skall, om patent söks av någon annan än uppfinnaren, denne styrka sin rätt till uppfinningen. Har sökanden inte iakttagit detta, skall patentmyndigheten förelägga honom att komplettera ansökan (15 §). Om nu en ansökan om pantsättning kommer in innan denna skyldighet har fullgjorts, föreligger det givetvis hinder mot att bifalla ansökningsakten om pantsättning. Detta följer av att presumtionen för sökandens behörighet gäller endast "om inte annat framgår". Behörighetspresumtionen kan således tillämpas endast i sådana fall där frågan om sökandens ställning redan är utredd i patentansökningsärendet. Är den inte det, får patentmyndigheten föranstalta om kompletterande utredning innan registreringen av pantsättningsavtalet kan ske. Den anteckning som enligt vad patentbesvärsrätten har angett sker dessförinnan är däremot inte att betrakta som *registrering* i den mening som avses i förevarande bestämmelse. Anteckningen får därför inte heller den presumtionsverkan som patentbesvärsrätten har förutsatt.

Genom den utformning som legitimationsbestämmelserna fått framgår att s. k. återpantsättning, – dvs. fall där panthavaren i sin tur belånar och pantsätter panten – inte blir möjlig. Detta följer av att endast uppfinnaren eller dennes rättsinnehavare kan pantsätta patent och patentansökningar.

Om sökanden på grund av utmätning, konkurs, omyndighet, kvarstad eller betalningssäkring är obehörig att föfoga över egendomen, skall registrering vägras enligt tredje stycket. Registrering får inte beviljas även om behörigheten har bortfallit först efter pantavtalets ingående. En förutsättning är dock att behörighetsbristen föreligger vid den tidpunkt då registreringsansökan kommer in till patentmyndigheten. Omständigheter som inträffar efter den dagen skall således inte beaktas.

Någon skyldighet att särskilt undersöka sökandens behörighet har patentmyndigheten däremot inte. I de fall då myndigheten får kännedom om att bristande behörighet föreligger genom att detta framgår av handlingarna eller på annat sätt, skall ansökningsakten emellertid avslås.

I förhållande till utredningsförslaget har den förändringen vidtagits i

tredje stycket att obehörighetsfallen inte har angetts genom en uttömmande uppräknning utan som exemplifieringar genom tillägget av orden "av någon annan anledning". Som patentbesvärsrätten har påpekat avses nämligen detta stadgande kunna tillämpas även i sådana fall då rätten till en uppfinning på grund av bestämmelserna i lagen (1949:345) om rätten till arbetstagarers uppfinningar kan vara svävande under viss tid (4–5 §§). Uppfinnaren får då inte förfoga över uppfinningen, t. ex. genom att pantsätta den (jfr betänkandet s. 122).

97 §

Ett avtal om pantsättning av patent kan registreras när patent har meddelats eller, om avtalet avser ett europeiskt patent, när detta enligt 82 § har fått verkan här i riket.

Ett avtal om pantsättning av patentansökan kan registreras när denna har registrerats i patentmyndighetens diarium eller, om avtalet avser en europeisk patentansökan, när kungörelse enligt 88 § har utfärdats.

Om en pantsatt patentansökan leder till att patent meddelas, gäller därefter patentet som pantobjekt.

I första och andra styckena anges i klarläggande syfte från vilken tidpunkt patent och patentansökningar kan användas som pantobjekt. Ett avtal om pantsättning av patent kan således registreras när beslutet att bifalla en patentansökan har vunnit laga kraft, dvs. när patent har meddelats. Om avtalet avser ett europeiskt patent, kan registrering dock ske först när detta enligt 82 § har fått verkan här i landet.

Avser avtalet en patentansökan, kan det registreras efter det att ansökan har registrerats. Detta gäller även en sådan internationell patentansökan som enligt 94 § andra stycket 2 kan bli föremål för pantsättning. Dessa ansökningar registreras och handläggs vid den svenska patentmyndigheten enligt 2 kap. patentlagen i princip på samma vis som en svensk nationell ansökan. Om avtalet avser en europeisk patentansökan, kan detta registreras när kungörelse enligt 88 § har utfärdats.

Om en pantsatt patentansökan senare leder till ett beviljat patent, utgörs pantobjektet fortsättningsvis i stället av patentet. En särskild föreskrift om detta har tagits in i tredje stycket.

Det kan i detta sammanhang finnas skäl att något närmare redovisa den tänkta ordningen för registrering av pantavtal. I den allmänna motivering- en (avsnitt 2.2) har anförts att registreringen av pantavtal utan svårigheter torde kunna anpassas till de rutiner som för närvarande gäller hos patentverket beträffande registrering av patent och patentansökningar. Dessa rutiner innebär i korthet följande.

Patentverket för enligt 7 § patentkungörelsen ett diarium över inkomna patentansökningar. Diariet består i praktiken av s. k. diariekort. När en patentansökan kommer in till patentverket, framställs ett sådant kort. I 7 § patentkungörelsen anges vidare vilka uppgifter diariet över inkomna patentansökningar skall innehålla. Bl. a. skall i diariet antecknas de beslut som fattas i ärendet. Samtidigt med att diariekortet fylls i läggs det upp en akt i ärendet. På aktens kappas antecknas i huvudsak samma uppgifter som de som förs in på diariekortet. Under ärendets handläggning görs på

kappan kortfattade anteckningar om de olika åtgärder som har förekommit i ärendet.

Om ansökningsärendet leder till att patent beviljas, avslutas och arkiveras akten i ansökningsärendet. Patentet förs in i patentregistret, som i praktiken består av s. k. patentkort. På patentkortet antecknas vidare vissa uppgifter om patenthavaren och uppfinnaren enligt vad som stadgas i 39 § patentkungörelsen. I patentregistret skall även åtskilliga andra uppgifter föras in enligt särskilda föreskrifter därom i patentlagstiftningen, exempelvis anteckning om övergång eller om licensupplåtelse av patent. Åtgärder som inträffar på "patentstadiet", alltså efter det att patent har beviljats, antecknas i ett s. k. allmänt diarium. I ärenden angående exempelvis överlåtelse av patent upprättas dessutom ett särskilt beslutsprotokoll, som arkiveras utan samband med akten i ansökningsärendet.

I enlighet med dessa rutiner bör registreringen av ett pantsättningsavtal kunna ske enligt följande.

Pantsättning av en patentansökan antecknas i diariet över inkomna patentansökningar. Därutöver synes det vara lämpligt att det på aktens kappas görs en motsvarande notering. Pantsättning av patent skall antecknas i patentregistret, dvs. på det patentkort som hör till patentet. Anteckningen bör innehålla patenthavarens namn och adress samt datum för pantsättningsavtalet, registreringsansökans ingivande och registreringsbeslutet. I förekommande fall bör också antecknas uppgift om företrädesordning mellan två eller flera upplåtna pantsätter. Det förefaller vidare lämpligt att, liksom vid överlåtelse, ett särskilt protokoll upprättas över registreringsbeslutet.

Såsom påpekats under remissbehandlingen torde det också vara lämpligt att patentverket utfärdar ett bevis om pantsättningen. Detta kan ske t. ex. genom att verket tillhandahåller en kopia av det protokoll som upprättas i registreringsärendet.

Patentverkets diarium över inkomna patentansökningar är endast delvis datoriserat. Vissa uppgifter angående åtgärder under handläggningen tillförs såväl dataregistret som diariekortet, medan andra endast antecknas manuellt i diariet. På samma sätt upprättas patentkortet med databehandling, medan exempelvis uppgifter om överlåtelse antecknas manuellt på patentkortet. Vid förfrågningar från allmänheten i olika hänseenden hämtar den handläggande tjänstemannen de relevanta uppgifterna från diarie- eller patentkortet och inte från dataregistret. Det väsentliga i förevarande sammanhang torde alltså vara att uppgifter om pantsättning på ett tydligt sätt förs in på diarie- eller patentkortet. Huruvida uppgifterna därjämte bör tillföras dataregistret synes närmast vara en lämplighetsfråga. Jag avser att i annat sammanhang ta upp denna fråga med chefen för industridepartementet, där olika spörsmål som har samband med datoriseringen av verkets register och diaries övervägs för närvarande.

De handläggningsregler som jag nu har förordat kräver vissa ändringar i patentkungörelsen. Jag avser att i samråd med chefen för industridepartementet senare lägga fram förslag till regeringen om de ändringar som behövs.

Registreringen saknar verkan; om pantavtalet har ingåtts av någon som inte var rätt ägare till den pantsatta egendomen eller om avtalet av någon annan anledning är ogiltigt.

Bakgrunden till denna bestämmelse har utförligt redovisats i den allmänna motiveringen, avsnitt 2.4.1. Paragrafen ger uttryck för principen att en giltig panträtt förutsätter ett giltigt pantavtal. Av stadgandet följer att godtrosvärv av panträtt i patent eller patentansökan från någon som utger sig för att vara ägare eller uppfinnare inte är möjligt. Har avtalet om pantsättning ingåtts av någon som inte var rätt ägare, leder detta undantagslöst till att borgenären drabbas av avtalets bristande rättsverkningar.

Att panträtt till patent och patentansökningar kan överlåtas har framgått av kommentarerna till 95 §. Också i sådana fall där själva panträtten överlåts är godtrosvärv uteslutet (jfr betänkandet s. 171–172).

99 §

Panträtten är förfallen, om patentet eller patentansökan har överförs på någon annan eller annars på grund av bestämmelserna i denna lag inte vidare skall gälla.

I denna paragraf föreskrivs att panträtten skall anses förfallen i vissa situationer där olika regler i patentlagen medför rättsverkningar som berör pantobjektet.

I 7 kap.-patentlagen finns sålunda åtskilliga regler om patents upphörande m. m. Ett patent kan förfalla enligt 51 §, förklaras ogiltigt enligt 52 §, överföras enligt 53 § eller efter avstående förklaras ha upphört enligt 54 §. Regler som innebär att en patentansökan kan förlora sina ursprungliga rättsverkningar finns i 15, 18 och 20 §§ patentlagen. Följden härav måste i dessa fall bli att panträtten förfaller. Att registreringen till följd härav skall avföras framgår av 100 §.

Detta ställningstagande fordrar i ett avseende en närmare kommentar. Som nämnts i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.5.1) har ett par remissinstanser förordat att regler införs om panthavares respektive licenstagares ställning i de fall då en patenthavare avstår från patentet enligt 54 § patentlagen. Under förarbetena till denna övervägdes också om det borde krävas att en licenstagare som har antecknats i patentregistret samtycker till att en sådan åtgärd vidtas (prop. 1966:40 s. 198). Det ansågs dock inte finnas tillräckliga skäl att ställa upp ett sådant krav. Därvid framhölls att patenthavaren kunde ådra sig skadeståndsskyldighet gentemot licenstagaren, om avståendet strider mot hans förpliktelser mot denne. Om patenthavaren avstår från patentet, kan detta givetvis innebära menliga verkningar även för en panthavare. Jag anser i likhet med utredningen att man bör behandla båda fallen lika och att något krav på samtycke från panthavaren således inte bör ställas upp. Det står givetvis parterna fritt att i pantsättningsavtalet genom en skadeståndsklausul reglera frågan hur panthavaren skall kunna hållas skadeslös i en situation som den här beskrivna.

Registreringen skall avföras, om panträkten genom lagakraftvunnen dom har förklarats ogiltig eller om panträkten har förfallit eller annars upphört att gälla.

Registreringens syfte är att ge publicitet åt pantsättningen, vilket är en förutsättning för att denna skall kunna tillerkännas sakrättsliga verkningar (jfr den allmänna motiveringen avsnitt 2.2 och specialmotiveringen till 95 §). För att publiciteten skall vara rättvisande är det givetvis av vikt att anteckningar om pantsättning som inte längre ger ett riktigt uttryck för rättsläget kan avföras. Regler om detta tas upp i denna paragraf.

Registreringen skall således avföras om panträkten är ogiltig, t. ex. därför att själva pantavtalet är ogiltigt av sådana skäl som har nämnts i kommentaren till 98 §. Ogiltigheten kan också bero på någon annan omständighet, t. ex. konkurs som har inträffat efter det att pantavtalet slöts men som inte var känd för patentmyndigheten vid registreringstillfället. Prövningen av ogiltighetsfrågorna ankommer på allmän domstol.

Registreringen skall också avföras om panträkten är förfallen enligt 99 §. Att panträkten är förfallen måste anses liktydigt med att den har upphört att gälla.

Registreringen skall slutligen avföras om panträkten annars har upphört att gälla. Huvudfallet är att panträkten upphör på grund av att den fordran för vilken panträkten utgjort säkerhet har betalats av gäldenären. Ett annat fall är att pantborgenären utnyttjar sin möjlighet att realisera panten när gäldenären inte fullgör sin betalningsskyldighet. Panträkten kan också upphöra på grund av utmätning eller konkurs. Sedan utredning om detta har företetts för patentmyndigheten skall registreringen avföras.

101 §

Pantsättning av patent eller patentansökan får mot den som senare förvärvat äganderätt eller annan rätt till egendomen göras gällande från tiden för ansökan om registrering enligt 95 §.

Ett licensavtal gäller mot panthavaren, om avtalet har slutits före ansökan om registrering av pantavtalet.

I denna paragraf ges föreskrifter om en viktig del av det sakrättsliga skydd som den nya pantsättningsordningen medför. Bestämmelserna reglerar till en början skyddet i förhållande till gäldenärens s. k. singularsuccessorer. Att pantsättningen gäller mot en senare förvärvare, andrahandspanthavare eller en licenstagare innebär att pantborgenärens rättigheter – främst naturligtvis att realisera panten vid utebliven betalning – inte påverkas av att gäldenären säljer, på nytt pantsätter eller upplåter licens i den pantsatta egendomen. Det saknar därvid betydelse om gäldenären i avtalet har underlåtit att göra förbehåll om panträttens bestånd. Inte heller har det någon betydelse om förvärvaren, en ny pantborgenär eller licenstagaren känner till att panträtt tidigare har upplåtits. Det ankommer på dem att kontrollera om en panträtt har registrerats i patentverkets register eller ansökningsdiarium.

Ett pantsatt patent eller en pantsatt patentansökan kan självklart överlåtas. En ny förvärvare är emellertid bunden av pantsättningen på samma sätt som överlåtaren även om något förbehåll om pantsättningen inte har gjorts vid överlåtelsen. Pantborgenärens rätt är därmed skyddad.

Vidare kan licens upplåtas på grundval av ett pantsatt patent. Men panthavaren kan vid utebliven betalning från gäldenärens sida realisera patentet, varvid *licensrätten bortfaller*. Detta är otvivelaktigt en omständighet av betydelse för den som överväger att sluta licensavtal med patenthavaren. En annan sak är att en licensupplåtelse i åtskilliga fall kan öka det ekonomiska värdet hos ett patent och att panthavaren då kan tänkas vara intresserad av att sälja patentet med förbehåll för licensen. Enligt 103 § skall bl. a. en licenstagare underrättas innan en sådan pantrealisation som verkställs genom pantborgenärens försorg äger rum. Licenstagaren ges därigenom tillfälle att bevaka sina intressen.

När registrering har skett, får det sakrättsliga skyddet göras gällande från tidpunkten för ansökan om registrering av pantavtalet. Denna regel kan synas stå i motsättning till den i 95 § uttalade principen att det sakrättsliga momentet vid pantsättning av förevarande slag utgöres av själva registreringen. I själva verket föreligger ingen sådan motsättning. Som har framhållits där utgör registreringen det sakrättsliga momentet, medan dess rättsliga effekter räknas från ansökningsdagen.

I paragrafens andra stycke har tagits in bestämmelser som ger licenstagaren sakrättsligt skydd i förhållande till en senare förvärvare av panträtt i patentet. Skälen härtill har utförligt redovisats i den allmänna motivering-
en, avsnitt 2.5.1.

102 §

Bestämmelser i annan lag om handpanträtt vid utmätning eller i konkurs gäller också för panträtt i patent eller patentansökan. När ansökan om registrering enligt 95 § inkommer till patentmyndigheten medför detta samma rättsverkningar som när en panthavare tar en lös sak i besittning.

Säljs pantsatt patent eller patentansökan vid utmätning eller i konkurs, består sådana licensavtal som avses i 101 § andra stycket.

Bestämmelserna i första stycket behandlar panthavarens sakrättsliga skydd mot pantsättarens borgenärer. För att reglerna skall bli så enkla som möjligt anknyter de till redan gällande bestämmelser om handpanträtt. Det sakrättsliga skydd som inträder vid tradition när det gäller lösa saker uppkommer i förevarande sammanhang vid den tidpunkt då ansökan om registrering av ett pantsättningsavtal inkommer till patentmyndigheten. Samtidigt innebär regleringen att panträtt i patent och patentansökan kommer att ha den förmånsrätt som följer med handpanträtt enligt bestämmelserna i förmånsrättslagen (1970:979).

Beträffande reglernas inverkan vid utmätning och i konkurs kan hänvisas till framställningen i betänkandet s. 177–179.

Bestämmelsen i andra stycket avser att ge skydd åt en licenstagare vid pantrealisation i samband med utmätning och konkurs under samma förutsättning som angetts i specialmotiveringen till 101 § andra stycket, dvs. att

103 §

Pantborgenären får sälja panten och ta ut sin fordran ur köpeskillingen endast om han dessförinnan har underrättat gäldenären och andra kända sakägare om försäljningen och dessa har erhållit skäligt råd om att bevara sin rätt.

Vid försäljning enligt denna paragraf består sådana licensavtal som avses i 101 § andra stycket.

I denna paragraf tas upp vissa bestämmelser som rör pantborgenärens rätt att vid utebliven betalning realisera panten. I förhållande till utredningsförslaget har regleringen gjorts väsentligt mer kortfattad.

Utredningens förslag byggde på förutsättningen att de ålderdomliga reglerna i handelsbalken 10 kap. 2 § om försäljning av lösöre pant skulle ersättas med modernare regler efter förslag i promemorian (Ds Ju 1981:2) Rätt att sälja kvarlämnat gods. Det förslaget föranledde emellertid inte någon generell reglering av förutsättningarna och formerna för realisation av lösöre pant. Orsaken härtill var närmast att reformbehovet inte ansågs akut och att förslaget ansågs behöva övervägas ytterligare (prop. 1984/85:210 s. 13).

Någon anledning att särskilt ingående reglera formerna för realisation av sådana pantobjekt som det här är fråga om anser jag inte föreligga. Kreditgivningen kommer så gott som uteslutande att förmedlas av stora banker och andra seriösa kreditinstitut. Uppfinnare, även små och medelstora sådana, har särskilda organisationer som företräder deras intressen.

Patent och patentansökningar torde inte lämpa sig för försäljning på auktion. Det är inte fråga om handelsvaror med någon stor marknad eller relativt stabil prisnivå. Det rör sig i stället om unika förmögenhetsobjekt, svåra att värdera och ofta av intresse endast för en begränsad och mycket specialiserad krets. Det bästa ekonomiska resultatet av en pantrealisation torde regelmässigt uppnås vid en underhandsförsäljning. Det kan därför också förväntas att parterna i pantsättningsavtalet kommer överens om denna försäljningsform. Någon bestämmelse på denna punkt anser jag inte erforderlig.

I ett särskilt hänseende finns det emellertid anledning att införa särskilda bestämmelser. Det gäller frågan hur andra sakägare, t. ex. licenstagare och andrahandspanthavare, skall kunna bevaka sina intressen om underhandsförsäljning blir den normala försäljningsformen. I likhet med vad utredningen har föreslagit bör en förutsättning för att pantborgenären skall få realisera panten vara att gäldenären och andra kända sakägare har underrättats om en förestående försäljning. En regel om detta har tagits in i första stycket. Parterna ges härigenom en möjlighet att tillsammans lösa de ekonomiska eller andra problem som kan ha föranlett att försäljningen aktualiserats. Däri bör ligga ett från praktisk synpunkt viktigt skydd för de olika intressenterna.

Det bör vidare framhållas att en panthavare till följd av sin vårdnadsplikt beträffande panten är skyldig att iaktta vederbörlig omsorg vid pantens

realiserande. Om en försäljning under hand har ägt rum under förhållanden som varit uppenbart ogynnsamma, kan detta leda till att panthavaren blir skadeståndsskyldig (jfr prop. 1984/85:210 s. 45 f.).

Jag vill i detta sammanhang också beröra förfarandet vid pantrealisation efter utmätning och i konkurs. De nya reglerna om pantsättning av patent och patentansökningar föranleder inte några ändringar i utsökningsbalken. Skälen härtill är följande.

Enligt 9 kap. 1 § utsökningsbalken gäller beträffande utmätt lös egendom att den skall säljas på offentlig auktion eller under hand. Av 9 kap. 8 § utsökningsbalken följer vidare att utmätt egendom bör säljas under hand *om det är sannolikt att högre köpeskillning kan uppnås därigenom* och sådan försäljning även i övrigt är ändamålsenlig. Sökanden, gäldenären och andra kända sakägare vilkas rätt beror av försäljningen skall beredas tillfälle att yttra sig i frågan, om anledning föreligger därtill.

Som jag har anfört tidigare torde underhandsförsäljning när det gäller realisation av patent e. d. vara den försäljningsform som regelmässigt kommer att inbringa den högsta köpeskillningen med hänsyn till pantobjektens specifika natur. Någon ändring av 9 kap. 8 § utsökningsbalken behövs därför inte för att underhandsförsäljning genom kronofogdemyndighetens försorg skall komma till stånd.

När det gäller försäljning av lös egendom i konkurs anser jag inte heller att det behöver vidtas några ändringar i konkurslagen till följd av de nya regler som föreslås i detta lagstiftningsärende. Riksdagen prövar för närvarande det förslag till ny konkurslag som har lagts fram i prop. 1986/87:90. I den nya konkurslagen finns regler om försäljning av lös egendom i bl. a. 8 kap. 7 och 9 §§. En tillämpning av dessa regler, som föreslås träda i kraft den 1 januari 1988, torde av samma skäl som i utmätningssfallet regelmässigt komma att leda till att den mest förmånliga försäljningsformen väljs, dvs. i regel underhandsförsäljning. Eftersom borgenären måste sälja egendomen på auktion bör förvaltaren normalt utnyttja möjligheten att lösa in egendomen från panthavaren för att själv sälja den under hand. Det kan utan vidare antas att så kommer att ske, eftersom förvaltaren är skyldig att tillgodose samtliga borgenärers intressen och inte gärna kan medverka till att pantobjektet säljs till underpris.

I paragrafens andra stycke har vidare tagits upp regler som syftar till att trygga licenstagares rätt vid sådan pantrealisation som inte sker i samband med utmätning eller i konkurs (jfr vad som har anförts under 101–102 §§).

104 §

Den som ansöker om registrering enligt detta kapitel skall betala en avgift. Regeringen bestämmer avgiftens storlek.

Som har angetts i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.7) skall den föreslagna pantsättningsordningen finansieras genom avgifter. Bestämmelsen i denna paragraf ger det stöd som fordras för att ta ut avgiften och innefattar ett bemyndigande för regeringen att bestämma avgiftens storlek. Detta kan lämpligen ske genom tillägg till avgiftsbestämmelserna i patentkungörelsen.

4.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1977:729) om patentbesvärsrätten

Prop. 1987/88:4

4 §

Patentbesvärsrätten är domför med tre ledamöter. Fler än fyra får ej i annat fall än som sägs i 5 § sitta i rätten.

I patentmål skall minst två tekniskt kunniga ledamöter ingå i rätten och skall en ledamot vara lagfaren, om ej rätten finner att medverkan av lagfaren ledamot icke är behövlig.

I mål om mönster, varumärke, namn, utgivningsbevis för periodisk skrift *eller pantsättning av patent och patentansökningar* skall minst två lagfarna ledamöter ingå i rätten.

Åtgärd som avser måls beredande får i den omfattning domstolen bestämmer vidtagas av ledamot i domstolen eller av annan tjänsteman hos denna.

Ändringen av domförhetsreglerna i denna paragraf har behandlats utförligt i avsnitt 2.6.2 i den allmänna motiveringen.

5 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över förslagen till

1. lag om ändring i patentlagen (1967:837),
2. lag om ändring i lagen (1977:729) om patentbesvärsrätten.

6 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1987-06-01

Närvarande: f. d. regeringsrådet Wieslander, justitierådet Sterzel, regeringsrådet Tottic.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 21 maj 1987 har regeringen på hemställan av statsrådet Wickbom beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i patentlagen (1967:837), m. m.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Håkan Rustand.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet* :

Förslaget till lag om ändring i patentlagen

Den valda lösningen innebär i stora drag att panträtt uppkommer genom registrering och att för denna rätt i övrigt reglerna om handpanträtt fått tjäna som förebild med de modifikationer som följer av att registreringen skall ersätta traditionen som sakrättsligt moment. Förslaget kännetecknas av en strävan att hålla regelsystemet så enkelt som möjligt. Detta uppnås framför allt genom att godtrosförvärv av den nya panträkten inte skall kunna äga rum. Invändningar mot giltigheten av pantförskrivningen skall kunna framställas även sedan registrering har skett, oavsett panthavarens goda eller onda tro. Också bestämmelserna om vad som gäller vid konkurrens mellan den som fått panträtt i patent upplåten till sig, på ena sidan, och upplåtarens singulärsuccessorer och borgenärer vid utmätning och i konkurs, på den andra, blir enligt förslaget enkla. Panthavaren erhåller inget skydd mot sådana förfoganden av pantsättaren som ägt rum före registreringen eller mot utmätning eller konkurs som infaller i tiden före registreringen. Avgörande tidpunkt för beräkning av den föreslagna panträttens företräde i förhållande till konkurrerande anspråk blir dagen då ansökan om registrering ingavs till registermyndigheten, patentverket.

Lagrådet kan för sin del biträda valet av principlösning. Något behov av att bygga ut regelsystemet ytterligare och införa exempelvis bestämmelser om godtrosskydd har inte visats föreligga. Några invändningar synes ej heller kunna riktas mot förslaget att även ansökningar om patent skall kunna bli föremål för pantsättning. Förslaget bör kunna genomföras i stort sett i det skick som det nu föreligger.

Med den kombination av bestämmelser för handpanträtt och för registerpanträtt som förslaget utvisar uppkommer på några punkter frågan om vilket av grundsystemen som bör få stå modell vid utformandet av detaljlösningen. Lagrådet tar i det följande upp några sådana punkter där – inte minst i förenklande syfte – en annan lösning synes förtjäna att övervägas.

95 §

Enligt utredningsförslaget torde registermyndigheten vid pantsättning till flera alltid ha att tillse att en viss förmånsrättsordning blir rådande mellan

borgenärerna. Det förefaller som om utrymme över huvud taget inte ges för tillskapandet av lika rätt för två eller flera borgenärer. Som yttersta lösning, när prioriteten inte kan fastställas på annat sätt, anvisar utredningen principerna i 17:4 jordabalken, avseende konkurrerande förvärv som inte kan utövas vid sidan av varandra (SOU 1985:10 s. 168 f.).

Den sistnämnda lösningen – innebärande att registreringsfrågan vilar i avbidan på utgången av en tvist om företrädet – har upptagits också i det remitterade förslaget. Samtidigt har emellertid, för det fall att ansökan görs samma dag om registrering av flera upplåtelser, vid sidan av en rangordning efter tidsföljden getts en möjlighet att ordna företrädet efter vad som har avtalats. Under föredragningen har upplysts att ett sådant avtal kan innebära lika rätt för två eller flera borgenärer. Eftersom principerna i jordabalken om konkurrerande förvärv som inte kan utövas vid sidan av varandra har föga bärkraft när fråga är om pantträter, kan denna remissens innebörd godtas. Den synes dessutom böra leda till att de angivna principerna helt överges i förevarande sammanhang. Är upplåtelseerna samtidiga eller kan det inte utredas i vilken tidsföljd de har skett, bör de i stället erhålla lika rätt. Om någon av borgenärerna anser att han bör ha företräde framför den eller de andra, kan han på eget initiativ och utan att möjligheten behöver nämnas i lagtexten föra talan därom vid allmän domstol. Sista meningen i fjärde stycket bör enligt lagrådets mening ändras i enlighet med det sagda: "Är upplåtelseerna samtidiga eller kan det inte utredas i vilken tidsföljd de har skett, har de lika rätt."

96 §

Av paragrafens utformning – särskilt dess tredje stycke – och av motiven framgår, att endast den som är innehavare av ett patent eller, i fråga om en patentansökan, är uppfinnare eller dennes rättsinnehavare, är behörig sökande i ett ärende om registrering av pantavtal. Under föredragningen har emellertid upplysts att avsikten inte varit att utesluta möjligheten att den enligt pantavtalet berättigade – den blivande panthavaren – uppträder som sökande med stöd av fullmakt från motparten. Anledning saknas ju att på detta område ställa strängare krav än vad som gäller inför registermyndigheten vid uttagande av pantbrev i skepp eller fast egendom (se prop. 1973:42 s. 278 och Rodhe, Sakrätt s. 428).

Det bör vidare enligt lagrådets mening övervägas att ta steget fullt ut och låta även den blivande panthavaren i denna sin egenskap få möjlighet att uppträda som sökande. Här är ju inte fråga om att reglera det förstadium till pantsättningen som uttagandet av pantbrev i skepp eller fast egendom utgör. Principen att endast den till patentet respektive patentansökningen berättigade är behörig att pantförskriva rättigheten skulle inte heller trädas för när, om det av denne undertecknade pantavtalet kunde inges även av motparten. Eftersom pantavtalet under alla förhållanden måste ges in vid registreringen skulle utredningen i ärendet inte behöva bli mer omfattande än enligt förslaget. Tvärtom skulle registermyndigheten besparas besväret att beakta vem av parterna som uppträder såsom sökande samt i förekommande fall att pröva dennes behörighet såsom fullmäktig. Vad lagrådet nu

anförts kan beaktas genom förslagsvis följande avfattning av första och tredje styckena:

”Ansökan om registrering enligt 95 § görs av den som har rätt till patentet eller patentansökningen eller av den till vilken panträtt upplåtits. Sökanden skall styrka upplåtarens rätt till patentet eller patentansökningen.

Den som — — — i ärendet.

Är upplåtaren, när ansökan om registrering görs på grund av utmätning, konkurs, omtydighet, betalningssäkring, kvarstad eller någon annan anledning inte behörig att föfoga över den pantförskrivna egendomen, får ansökningen inte bifallas.”

98 §

I 98 § behandlas det fallet att pantavtalet av någon anledning är ogiltigt. Registreringen sägs då sakna verkan. Enligt motiven skall paragrafen ge uttryck för principen att en giltig panträtt förutsätter ett giltigt pantavtal och att därav följer att godtrosvärv av panträtt inte är möjligt.

I 100 § sägs att registreringen skall avföras, bl. a. om panträkten genom lagakraftvunnen dom har förklarats ogiltig. Som exempel på sådana fall anges i motiven att själva pantavtalet är ogiltigt av skäl som nämnts vid 98 §.

En sammanställning av lagrummen visar alltså att ogiltigheten av ett pantavtal inte skall iaktas ex officio utan blir beroende av att talan därom förs vid allmän domstol av någon därtill behörig. Detta skulle komma till tydligare uttryck om 98 § erhöi en mindre kategorisk avfattning och mer direkt tog sikte på den princip som man velat uttrycka i paragrafen. Samtidigt bör här klargöras att sådan bristande behörighet att föfoga över egendomen som avses i 96 § tredje stycket men inte uppmärksammats redan i registreringsärendet också är en omständighet som får åberopas trots att registrering skett (se remissens motivering till 100 §). Detta utgör ju inte ett fall då själva pantavtalet är ogiltigt.

Paragrafen skulle förslagsvis kunna ges följande lydelse:

”Även om registrering har skett, gäller panträtt i den pantsatta egendomen endast om pantavtalet ingåtts av någon som var rätt ägare till egendomen och behörig att föfoga över den och om avtalet inte heller av någon annan anledning är ogiltigt.”

Är parterna överens om att pantavtalet är ogiltigt av skäl som sägs i denna paragraf bör registrering kunna avföras utan att allmän domstol förklarar panträkten ogiltig (se utredningen s. 173).

101 §

Ordet ”senare” kommer med det remitterade förslagets avfattning att syfta på den inledningsvis i paragrafen nämnda pantsättningen och inte, som avsikten torde vara, på den i slutet av lagtexten angivna tiden för ansökan om registrering enligt 95 §. Paragrafen kan, i närmare anslutning till utredningens förslag, i stället ges följande avfattning:

”Pantsättning av patent eller patentansökan gäller från tiden för ansökan om registrering enligt 95 § mot den som senare förvärvar äganderätt eller annan rätt till egendomen.” Prop. 1987/88:4

Förslaget till lag om ändring i lagen om patentbesvärsträtten

Förslaget lämnas utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 18 juni 1987

Närvarande: statsrådet Feldt, ordförande, och statsråden Gustafsson, Hjelm-Wallén, Peterson, S. Andersson, Bodström, Göransson, Gradin, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Wickbom, Johansson, Hultström, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist

Föredragande: statsrådet Wickbom

Proposition om pantsättning av patent

1 Anmälan av lagrådsyttrande

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande (beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde 1987-05-21) över förslag till

1. lag om ändring i patentlagen (1967:837),
2. lag om ändring i lagen (1977:729) om patentbesvärsrätten.

Föredraganden redogör för lagrådets yttrande och anför.

Lagrådet har för sin del biträtt den principiösning som förslaget till en pantsättningsordning avseende patent och patentansökningar innehåller. Även i övrigt har lagrådet i allt väsentligt godtagit de remitterade lagförslagen. På några punkter har lagrådet dock förordat vissa ändringar, främst i förenklande syfte.

Jag kan för min del, med någon mindre redaktionell jämkning, godta lagrådets ändringsförslag. Härutöver bör några ändringar av redaktionell art göras i 94-96, 99 och 102 §§ i det remitterade förslaget till lag om ändring i patentlagen och i 4 § i det remitterade förslaget till lag om ändring i lagen om patentbesvärsrätten. Vidare bör en ändring göras i 5 § i sistnämnda lag som följd av ändringen i 4 §. Samtidigt bör även den hänvisning som finns i 16 § till 40 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) tas bort eftersom sistnämnda paragraf upphör att gälla från och med den 1 januari 1988 (prop. 1986/87: 89, JuU 31, rskr 278, SFS 1987: 748).

2 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta de av lagrådet granskade lagförslagen med vidtagna ändringar.

3 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Sammanfattning av utredningens betänkande

Utredningen har haft till uppgift att överväga möjligheterna att införa en lagstiftning om pantsättning av patent och patentansökningar. Lagbestämmelser i ämnet saknas f. n. helt. De konventioner på patenträttens område till vilka Sverige anslutit sig innehåller inte heller några uttryckliga bestämmelser om pantsättning.

I föreliggande betänkande konstateras att sådan pantsättning enligt gällande rätt inte torde kunna komma till stånd med sakrättslig verkan. Det avgörande skälet är att enligt nuvarande ordning det inte går att utrusta pantavtalet med någon publicitet, ett s. k. sakrättsligt moment. De undersökningar som företagits under utredningen ger emellertid vid handen att det föreligger ett inte obetydligt intresse från såväl långivar- och uppfinnarhåll att få till stånd en fungerande ordning för pantsättning av sådan egendom som det här gäller.

Mot bakgrund av vad nyss sagts har huvuduppgiften under utredningsarbetet blivit att tillskapa ett fungerande system för åstadkommande av publicitet. Utgångspunkten har härvid varit att sådan publicitet bör komma till stånd genom offentlig registrering och att det registerpantssystem som sålunda tillskapas bör vara så enkelt och billigt som möjligt.

Utredningen föreslår att pantsättning av patent och patentansökningar skall få sakrättslig verkan genom att pantavtalet registreras hos patentmyndigheten, dvs. Patent- och registreringsverket. Enligt förslaget utgör således själva registreringen det sakrättsliga momentet. Möjligheten att tillskapa en ordning som innebär att patentmyndigheten utfärdar ett "pantbrev" som sedan kan överlämnas som säkerhet för fordran har övervägts men avvisats. Detta sammanhänger med att utredningen funnit att ett fullt utbyggt inteckningssystem i anslutning till vad som gäller exempelvis på fastighetsrättens område i förevarande sammanhang inte är vare sig nödvändigt eller ens önskvärt.

Ett särskild problem har varit att åstadkomma en ordning för utnyttjande av egendomen som säkerhet hos flera borgenärer samtidigt. De allmänna reglerna om pantsättning av lös egendom innebär att ett pantobjekt kan bli föremål för s. k. andrahandspantsättning, dvs. egendom som pantsatts hos en borgenär kan i sin helhet bli föremål för förnyad pantsättning hos en annan borgenär, givetvis med förbehåll för förste borgenärens rätt. Dessa regler bör vara tillämpliga även i fråga om patent och patentansökningar. De nackdelar för andrahandsborgenären som detta system innebär i förhållande till vad som gäller inom ramen för en inteckningsordning har ansetts godtagbara.

Utredningens förslag innebär att godtrosvörvärv av panträtt i förevarande sammanhang inte blir möjligt. Godtrosvörvärv i allmänhet förutsätter att överlåtaren utåt framstår som legitimerad att förfoga över egendomen, antingen genom att han har den i sin besittning eller genom att han i ett offentligt register är antecknad som rätt ägare. Någon sådan s. k. legitimerande omständighet finns inte i fråga om patent och patentansökningar. Det är inte obligatoriskt att anteckna överlåtelse av sådan egendom i

patentregistret. Registrets uppgifter om innehavare är alltså inte pålitliga. Att införa obligatorisk registrering är en genomgripande åtgärd som inte kan komma i fråga i detta sammanhang.

Den som vid ansökan om patent hos patentmyndigheten antecknats som uppfinnare eller dennes rättsinnehavare bör godtas som rätt sökande i ärende angående registrering av pantavtalet. Sökes registrering av någon annan, bör han styrka sin rätt medelst en sammanhängande kedja av överlåtelse. Denna regel tillämpas redan nu av patentmyndigheten vid ansökan om registrering av överlåtelse av patent.

När det gäller förhållandet mellan panträtt och andra begränsade sakrätter i patent och patentansökningar har utredningen till att börja med funnit det nödvändigt att sakrättsligt skydda en licenshavare mot en pantsättning som sker efter licensavtalets ingående. Härvidlag har också lagstiftningsåtgärder föreslagits. Utredningen anser sig dessutom kunna utgå ifrån att samma regel, om saken ställs på sin spets, i rättspraxis kommer att tillämpas i förhållandet mellan en licenshavare och en senare förvärvare av äganderätt till egendomen.

Utredningen har vidare funnit att patent och patentansökningar liksom enligt gällande rätt bör ingå i underlaget för företagsinteckning och – fr. o. m. den 1 januari 1986 – företagshypotek. Ett viktigt skäl för denna bedömning är att det måste anses som en fördel om ifrågavarande slag av egendom även fortsättningsvis kan användas som kreditsäkerhet också utanför ramen för den nu föreslagna pantsättningsordningen.

Rättsverkningarna vid utmätning och konkurs föreslås bli desamma som för lös egendom vilken är föremål för handpanträtt, varvid registreringen ersätter traditionen som sakrättsligt moment. Även reglerna för pantrealisation föreslås bli utformade i anslutning till vad som gäller för lös egendom vilken innehas såsom handpant. En viktig skillnad är att försäljning under hand förutsätts bli den normala försäljningsformen om inte avtal träffats om sättet för försäljningen. Egendom av det slag det här gäller torde nämligen inte lämpa sig för försäljning på offentlig auktion.

I utredningens direktiv framhålls att patent för Sverige numera kan erhållas på tre olika vägar, nämligen genom en nationell svensk patentansökan, genom en internationell patentansökan och genom en europeisk patentansökan. Oavsett vilken väg sökanden väljer för att få patent för Sverige, sägs det vidare, kommer dock slutligen de patent som gäller för Sverige att registreras hos det svenska patentverket. Utredningen föreslår också att samtliga i Sverige registrerade patent skall kunna pantsättas här i landet. Detsamma gäller svenska nationella patentansökningar. Härutöver bör också vissa andra patentansökningar kunna bli föremål för pantsättning, nämligen sådana internationella patentansökningar som under den s. k. nationella fasen handläggs vid det svenska patentverket och sådana europeiska patentansökningar, beträffande vilka översättning av patentkraven ingivits och registrerats vid det svenska patentverket. Utredningen föreslår lagstiftning av denna innebörd.

Registermyndighet bör vara patentverket. De uppgifter som erfordras för kontroll av om sökanden skall anses legitimerad finns där och det skulle vara både onödigt och kostnadskrävande att lägga registreringsfunktionen på någon annan myndighet.

Den pantsättningsordning som här föreslås är så enkel att kostnaderna – som i och för sig måste bäras av dem som utnyttjar systemet, dvs. pantsättarna – kan bedömas bli små. Det bör vara tillräckligt att ta ut en registreringsavgift på – i dagsläget – högst 200 kr.

De föreslagna lagreglerna rörande pantsättning har sammanförts i ett nytt avslutande kapitel i patentlagen.

Utredningens lagförslag

1 Förslag till

Lag om ändring i patentlagen (1967:837)

Häri genom föreskrivs i fråga om patentlagen (1967:837)¹ dels att 14, 64 och 75 §§ skall ha nedan angivna lydelse, dels att till lagen skall fogas ett nytt kapitel, 12 kap., av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §

Ändrar sökanden ansökningen inom sex månader från den dag då ansökningen gjordes skall ansökningen anses gjord vid den tidpunkt då ändringen vidtogs, om han yrkar det.

Yrkande enligt första stycket skall framställas inom två år från den dag då ansökningen gjordes. Sådant yrkande får framställas endast en gång och får inte återtas.

Utan hinder av vad som sagts i första stycket skall sådan registrering av pantsättning, som skett före den tidpunkt då ändringen vidtogs, fortfarande gälla. Panträtt som uppkommit till följd av sådan registrering skall anses omfatta även de rättigheter som härflyter ur patentansökningen i dess lydelse efter ändringen.

64 §

Den som vill väcka talan om patents ogiltighet, överföring av patent eller meddelande av tvångslicens skall anmäla detta till patentmyndigheten samt underrätta envar som enligt patentregistret inchar licens till patentet. Vill licenstagare väcka talan om intrång i patent eller om fastställelse enligt 63 § första stycket, skall han underrätta patenthavaren härom.

Den som vill väcka talan om patents ogiltighet, överföring av patent eller meddelande av tvångslicens skall anmäla detta till patentmyndigheten samt underrätta envar som enligt patentregistret innehar licens till eller panträtt i patentet. Vill licenstagare väcka talan om intrång i patent eller om fastställelse enligt 63 § första stycket, skall han underrätta patenthavaren därom. *Detsamma gäller, om patenthavare vill väcka talan i anledning av intrång i patent.*

Underrättelseskyldighet enligt första stycket anses fullgjord, när underrättelse i betald rekommenderad försändelse sänts under den adress som antecknats i patentregistret.

¹ Lagen omtryckt 1983:433.

Visas ej, när talan väckes, att anmälan eller underrättelse skett enligt föreskrifterna i första stycket, skall kändan givas tid därtill. Försitter han denna tid, må hans talan icke upptagas till prövning.

75 §

Talan mot annat slutligt beslut av patentmyndigheten enligt denna lag än som avses i 24 § samt talan mot beslut enligt 42, 72 eller 73 § föres genom besvär hos patentbesvärsrätten inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall erlægga fastställd besväravgift inom samma tid vid påföljd att besvären icke upptages till prövning.

Mot patentbesvärsrättens slutliga beslut föres talan hos regeringsrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag.

Talan mot annat slutligt beslut av patentmyndigheten enligt denna lag än som avses i 24 eller 105 § samt talan mot beslut enligt 42, 72 eller 73 § föres genom besvär hos patentbesvärsrätten inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall erlægga fastställd besväravgift inom samma tid vid påföljd att besvären icke upptages till prövning.

Mot patentbesvärsrättens slutliga beslut föres talan hos regeringsrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag.

12 kap.

Pantsättning

94 §

Patent som meddelats här i riket kan pantsättas i enlighet med vad som stadgas nedan i 95–102 §§. Detsamma gäller uppfinning som är föremål för

1. svensk patentansökan,
2. internationell patentansökan som fullföljts enligt 31 § patentlagen eller upptagits till handläggning enligt 38 § samma lag,
3. europeisk patentansökan som omvandlats enligt 93 § patentlagen.

Beträffande europeiskt patent som har verkan här i riket samt europeisk patentansökan finns särskilda bestämmelser i 103–104 §§.

Panträtt som upplätes i patentsökt uppfinning omfattar även uppfinning som blir föremål för sådan senare gjord patentansökan som avses i 11 § denna lag.

95 §

Panträtt i patent eller patentsökt uppfinning blir gällande när skriftligt avtal om pantsättning av egendomen till säkerhet för fordran registrerats hos patentmyndigheten.

Har panträtt som avses i första stycket övergått på annan, skall på begäran anteckning därom göras i patentregistret.

Har panträtt upplåtits till flera var för sig, äger den upplåtelse företrädare varom ansökan om registrering först inges till patentmyndigheten, såvitt ej annat avtalats.

Göres samma dag ansökan om registrering av flera upplåtelser, har de sinsemellan företrädare efter den tidsföljd i vilken de ägt rum. Är upplåtelseerna samtidiga eller kan det ej utrönas i vilken tidsföljd de skett, skall rätten på talan av någon av borgenärerna förordna om företrädet mellan dem efter vad som med hänsyn till omständigheterna är skäligt.

96 §

Den som söker registrering enligt 95 § skall styrka sin rätt till uppfinningen eller, när fråga är om pantsättning av patent, till patentet. Sådant rätt skall, om inte annat framgår, anses föreligga när sökanden i ärendet angående ansökan om patent registrerats som uppfinnare eller som dennes rättsinnehavare.

Är sökanden, när ansökan om registrering göres, till följd av utmätning, konkurs, omyndighet, betalningssäkring eller kvarstad ej behörig att förfoga över den pantförskrivna egendomen, får ansökan om registrering ej bifallas.

97 §

Avtal om pantsättning av patentsökt uppfinning kan registreras när ansökan om patent registrerats i patentmyndighetens diarium.

Avtal om pantsättning av patent kan registreras när beslutet att bifalla patentansökningen vunnit laga kraft.

Patent som beviljas på pantsatt uppfinning träder i uppfinningens ställe såsom pantobjekt.

98 §

Har pantavtalet ingåtts av någon som ej var rätt ägare till den pantsatta egendomen eller är avtalet eljest ogiltigt är registrering utan verkan.

99 §

Registreringen skall avföras om panträtten genom lagakraftvunnen dom förklarats ogiltigt eller om det visas att panträtten upphört att gälla.

Panträtten är förfallen och registreringen skall avföras om patentet har förfallit enligt 51 § eller förklarats ogiltigt enligt 52 § eller blivit överfört enligt 53 § eller förklarats upphört enligt 54 § första stycket. Detsamma gäller i fall som avses i 18 § eller om patentansökan återkallats, avskrivits enligt 15 eller 20 §§ utan att därefter återupptas, eller avslagits.

100 §

Pantsättning av patent eller patentsökt uppfinning är från tiden för ansökan om registrering enligt 95 § gällande mot den som senare förvärvar äganderätt eller annan rätt till egendomen.

Avtal om licens är gällande mot panthavare om licensavtalet ingåtts före ansökan om registrering av pantavtalet.

101 §

Vad i lag är stadgat om handpanträtt vid utmätning eller i konkurs äger tillämpning på panträtt i patent eller patentsökt uppfinning; därvid inträder de rättsverkningar, som är knutna till besittningstagandet av lös sak, vid den tidpunkt då ansökan om registrering enligt 95 § inges till patentmyndigheten.

Säljes pantsatt patent eller patentsökt uppfinning vid utmätning eller i konkurs består sådant licensavtal som avses i 100 § andra stycket.

102 §

Pantborgenären får sälja panten och ta ut sin fordran ur köpeskillingen under förutsättning att

1. fordringen har förfallit till betalning,

2. gäldenären därefter har anmanats att betala skulden och i anmaningen upplysts om att panten annars kan komma att säljas efter en viss tid, minst en månad, efter anmaningen; samt

3. den tid som har angetts i anmaningen har löpt ut.

Kopia av anmaningen till gäldenären skall tillställas andra kända sakägare.

Anmaningsskyldigheten anses fullgjord genom att anmaningen har sänts i rekommenderat brev under den adress som gäldenären har uppgivit eller som annars är känd för borgenären.

Angående sättet för försäljningen av panten skall gälla vad pantborgenären och pantgäldenären avtalat härom. Har avtal ej träffats, får panten säljas under hand.

Vid försäljning enligt denna paragraf består sådant licensavtal som avses i 100 § andra stycket.

Om pantens ägare är i konkurs, gäller i stället 73 § konkurslagen (1921:225).

103 §

Bestämmelserna i 94–102 §§ äger tillämpning även i fråga om europeiskt patent som har verkan här i riket, om ej annat följer av vad nedan och i 104 § sägs. Detsamma gäller uppfinning som är föremål för europeisk patentsökan, beträffande vilken översättning som avses i 88 § patentlagen inkommit till patentverket.

Avtal om pantsättning av europeiskt patent kan registreras när patentet enligt de i 82 § upptagna bestämmelserna fått verkan här i riket.

Avtal om pantsättning av uppfinning som sägs i första stycket kan

registreras, när kungörelse enligt 88 § utfärdats.

104 §

Vid tillämpning av 96 § i ärende angående pantsättning av europeiskt patent skall den som i patentregistret antecknats som patenthavare anses som rätt sökande, om inte annat framgår i ärendet.

Vid tillämpning av 96 § i ärende angående pantsättning av uppfinning som avses i 103 § första stycket skall den som hos patentmyndigheten antecknats som uppfinnare eller dennes rättsinnehavare anses som rätt sökande, om inte annat framgår i ärendet.

105 §

Talan mot beslut av patentmyndigheten i ärende som avses i detta kapitel föres genom besvär hos patentbesvärsrätten inom två månader från beslutets dag.

Mot patentbesvärsrättens beslut föres talan hos regeringsrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag.

Denna lag träder i kraft den

Lag om ändring i konkurslagen (1921:225)

Härigenom föreskrivs att 71 och 73 §§ konkurslagen (1921:225) skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*71 §¹

Försäljning av lös egendom, som icke sker genom fortsättande av gäldenärens rörelse, skall äga rum på auktion eller i annan ordning efter vad förvaltaren finner vara mest fördelaktigt för boet.

Lös egendom, vari borgenär har panträtt eller annan särskild förmånsrätt, må ej i något fall utan hans samtycke säljas annorledes än å auktion, så framt hans rätt är av försäljningen beroende.

Samtycke som avses i andra stycket fordras icke, när förvaltaren vill genom fondkommissionär sälja på fondbörs noterat värdepapper till gällande börspris eller när fråga är om försäljning av lös egendom genom fortsättande av gäldenärens rörelse.

Samtycke som avses i andra stycket fordras icke, när förvaltaren vill genom fondkommissionär sälja på fondbörs noterat värdepapper till gällande börspris eller när fråga är om försäljning av lös egendom genom fortsättande av gäldenärens rörelse *eller försäljning av patent eller patentsökt uppfinning.*

Skall fartyg, som ej är infört i skeppsregistret eller i motsvarande utländska register, luftfartyg som ej är registrerat, gods i fartyg eller gods i luftfartyg säljas, äge förvaltaren, där egendomen finnes inom riket, begära försäljning i den ordning som gäller för utmätt sådan egendom.

Är fråga om försäljning av registrerat skepp, registrerat luftfartyg eller in-tecknade reservdelar till luftfartyg och finnes egendomen inom riket, skall vad i 70 § första och andra styckena sägs äga motsvarande tillämpning.

Skall gäldenären tillkommande rätt till andel i in-teckning som belastar hans luftfartyg eller till sådant fartyg hörande reservdelar säljas, låte förvaltaren innan försäljning sker anskaffa särskild in-teckningshandling å det gäldenären tillkommande beloppet, där laga hinder däremot icke möter. Skall försäljning ske av in-teckningshandling, som innehaves av gäldenären och för vilken han är personligen ansvarig, vare förvaltaren pliktig att, där ej gäldenären medgiver, att handlingen må försäljas med bibehållande av hans ansvarighet, förse handlingen med påskrift, varigenom gäldenären frikallas från ansvarighet.

Bestämmelserna i 70 § sista stycket äga motsvarande tillämpning, när gäldenären tillhörig lös egendom under konkursen skall säljas i den ordning som gäller för utmätt sådan egendom. I sådant fall skall förvaltaren dessutom, i den mån det är påkallat, i ärendet föra talan för borgenärer som ha förmånsrätt enligt 10 § förmånsrättslagen (1970:979) samt genom brev underrätta borgenär om yrkande som han framställer på dennes vägnar.

¹ Senaste lydelse 1981:825.

Har borgenär lös egendom såsom pant eller eljest under panträtt i handom, äge han besörja, att egendomen varder såld å auktion eller, då fråga är om å fondbörs noterat värdepapper, genom fondkommissionär till gällande börspris; dock må sådan försäljning ej utan förvaltarens samtycke äga rum tidigare än fyra veckor efter första borgenärssammanträdet. Försäljning genom borgenärens försorg må ej heller ske, där förvaltaren vill lösa egendomen för konkursboets räkning; åliggande det borgenären att minst en vecka innan han vidtager åtgärd för egendomens försäljning hembjuda den åt förvaltaren till inlösen. Utgöres egendomen av fartyg eller av gods i fartyg eller i luftfartyg eller av in-tecknade reservdelar till luftfartyg, skall försäljningen ske i den ordning, som om dylik egendom, den där blivit utmätt, särskilt är stadgad. Skall egendomen säljas annorledes än utmättningsvis och är ej fråga om sådan försäljning av värdepapper, som enligt vad nyss sagts må ske utan auktion, må försäljningen ej äga rum å annan ort än den, där egendomen finnes, med mindre förvaltaren samtycker därtill; och låte borgenären förvaltaren minst tre veckor förut veta, när och var försäljningen skall ske. Har försäljning skett i annan än den för utmätt egendom stadgade ordning, vare borgenären pliktig att för förvaltaren redovisa för vad som influtit.

Har borgenär lös egendom såsom pant eller eljest under panträtt i handom, äge han besörja, att egendomen varder såld å auktion eller, då fråga är om å fondbörs noterat värdepapper, genom fondkommissionär till gällande börspris; *är fråga om pantsatt patent eller patentsökt uppfinning, skall egendomen säljas under hand, om inte särskilda skäl talar däremot. Försäljning får dock ej utan förvaltarens samtycke äga rum tidigare än fyra veckor efter första borgenärssammanträdet.* Försäljning genom borgenärens försorg må ej heller ske, där förvaltaren vill lösa egendomen för konkursboets räkning; åliggande det borgenären att minst en vecka innan han vidtager åtgärd för egendomens försäljning hembjuda den åt förvaltaren till inlösen. Utgöres egendomen av fartyg eller av gods i fartyg eller i luftfartyg eller av in-tecknade reservdelar till luftfartyg, skall försäljningen ske i den ordning, som om dylik egendom, den där blivit utmätt, särskilt är stadgad. Skall egendomen säljas annorledes än utmättningsvis och är ej fråga om sådan försäljning av värdepapper *eller av pantsatt patent eller patentsökt uppfinning*, som enligt vad nyss sagts må ske utan auktion, må försäljningen ej äga rum å annan ort än den, där egendomen finnes, med mindre förvaltaren samtycker därtill; och låte borgenären förvaltaren minst tre veckor förut veta, när och var försäljningen skall ske. Har försäljning skett i annan än den för utmätt egendom stadgade ordning, vare borgenären pliktig att för förvaltaren redovisa för vad som influtit.

² Senaste lydelse 1981:825.

Vill ej borgenären föranstalta om försäljningen, äge förvaltaren därom besörja. Dock må inteckning i luftfartyg eller reservdelar till sådant fartyg, vilken blivit av ägaren till den intecknade egendomen lämnad såsom pant, icke av förvaltaren säljas, utan äge han allenast låta sälja den rätt till andel i inteckningen, som efter ty särskilt är stadgat må tillkomma gäldenären.

Denna lag träder i kraft den

Lag om ändring i utsökningsbalken (1981:774)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 8 § utsökningsbalken (1981:774) skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

9 kap.

8 §

Utmätt egendom bör säljas under hand, om det är sannolikt att högre köpeskilling kan uppnås därigenom och sådan försäljning även i övrigt är ändamålsenlig. Sökanden, gäldenären och annan känd sakägare vars rätt beror av försäljningen skall beredas tillfälle att yttra sig i frågan, om anledning föreligger därtill.

Försäljning får dock ej ske under hand, om egendomen häftar för sjö- eller luftpanträtt eller ovisshet råder härom samt det ej är känt vem som gör anspråk på sådan panträtt eller var han uppehåller sig.

Utmätt patent eller patentsökt uppfinning skall säljas under hand, om inte särskilda skäl talar där- emot.

Denna lag träder i kraft den

Förteckning över remissinstanserna

Yttranden över utredningens betänkande har avgetts av Svea hovrätt, kammarrätten i Sundsvall, Stockholms tingsrätt, patentbesvärslagen, riksskatteverket, patent- och registreringsverket, juridiska fakulteten vid Lunds universitet, styrelsen för teknisk utveckling, länsstyrelsen i Malmöhus län, Svenska handelskammarförbundet, regionala utvecklingsfonden i Jönköpings län, Sveriges advokatsamfund, Sveriges industriförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation, SHIO-Familjeföretagen, Sveriges föreningsbankers förbund, Svenska bankföreningen, Svenska sparbanksföreningen, Finansbolagens förening, Svenska uppfinnareföreningen, Svenska patentombudsföreningen, Svenska föreningen för industriellt rättsskydd, Tjänstemännens Centralorganisation och Landsorganisationen i Sverige.

Lagrådsremissens lagförslag

1 Förslag till

Lag om ändring i patentlagen (1967:837)

Härigenom föreskrivs i fråga om patentlagen (1967:837)¹

dels att 64 § skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas ett nytt kapitel, 12 kap., av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

64 §

Den som vill väcka talan om patents ogiltighet, överföring av patent eller meddelande av tvångslicens skall anmäla detta till patentmyndigheten samt underrätta envar som enligt patentregistret innehar licens till patentet. Vill licenstagare väcka talan om intrång i patent eller om fastställelse enligt 63 § första stycket, skall han underrätta patenthavaren härom.

Den som vill väcka talan om patents ogiltighet, överföring av patent eller meddelande av tvångslicens skall anmäla detta till patentmyndigheten samt underrätta envar som enligt patentregistret innehar licens till *eller panträtt i* patentet. Vill *en* licenstagare väcka talan om intrång i patent eller om fastställelse enligt 63 § första stycket, skall han underrätta patenthavaren härom. *Detsamma gäller, om en patenthavare vill väcka talan med anledning av intrång i patent.*

Underrättelseskyldighet enligt första stycket anses fullgjord, när underrättelse i betald rekommenderad försändelse sänts under den adress som antecknats i patentregistret.

Visas ej, när talan väckes, att anmälan eller underrättelse skett enligt föreskrifterna i första stycket, skall käranden givas tid därtill. Försitter han denna tid, må hans talan icke upptagas till prövning.

12 kap.

Pantsättning

94 §

Patent som har meddelats eller har verkan här i riket kan pantsättas enligt bestämmelserna i detta kapitel.

Pantsättning kan också avse

- 1. svensk patentansökan,*
- 2. internationell patentansökan som har fullföljts enligt 31 § eller som har tagits upp till handläggning enligt 33 eller 38 §, eller*

¹ Lagen omtryckt 1983:433.

3. europeisk patentansökan för vilken översättning enligt 88 § har kommit in till patentmyndigheten eller som har omvandlats enligt 93 §. Panträtt i en patentansökan omfattar också en uppfinning som blir föremål för delning eller utbrytning enligt 11 §.

95 §

Panträtt i patent eller patentansökan uppkommer genom registrering av ett skriftligt avtal om pantsättning av egendomen. Ansökan om registrering görs hos patentmyndigheten.

Om en registrerad panträtt har övergått på någon annan, skall detta på begäran antecknas i patentregistret eller diariet för patentansökningar.

Har panträtt upplåtits till flera var för sig, har den upplåtelse företräde för vilken ansökan om registrering först inkom till patentmyndigheten, om inte annat har avtalats.

Görs samma dag ansökan om registrering av flera upplåtelser, har de sinsemellan företräde efter den tidsföljd i vilken de har ägt rum, om inte annat har avtalats. Är upplåtelseerna samtidiga eller kan det inte utredas i vilken tidsföljd de har skett, skall rätten på talan av någon av borgenärerna förordna om företrädet mellan dem efter vad som med hänsyn till omständigheterna är skäligt.

96 §

Den som ansöker om registrering enligt 95 § skall styrka sin rätt till patentet eller patentansökan.

Den som i patentregistret anges som patenthavare skall anses ha rätt till patentet, om inte annat framgår i ärendet. Avser ansökan om registrering pantsättning av en patentansökan, skall den som har registrerats hos patentmyndigheten som uppfinnare eller dennes rättsinnehavare anses ha rätt till patent-

ansökan, om inte annat framgår i ärendet.

Är sökanden, när ansökan om registrering görs, på grund av utmätning, konkurs, omyndighet, betalningssäkring, kvarstad eller någon annan anledning inte behörig att förfoga över den pantförskrivna egendomen, får ansökan inte bifallas.

97 §

Ett avtal om pantsättning av patent kan registreras när patent har meddelats eller, om avtalet avser ett europeiskt patent, när detta enligt 82 § har fått verkan här i riket.

Ett avtal om pantsättning av patentansökan kan registreras när denna har registrerats i patentmyndighetens diarium eller, om avtalet avser en europeisk patentansökan, när kungörelse enligt 88 § har utfärdats.

Om en pantsatt patentansökan leder till att patent meddelas, gäller därefter patentet som pantobjekt.

98 §

Registreringen saknar verkan, om pantavtalet har ingåtts av någon som inte var rätt ägare till den pantsatta egendomen eller om avtalet av någon annan anledning är ogiltigt.

99 §

Panträtten är förfallen, om patentet eller patentansökan har överförts på någon annan eller annars på grund av bestämmelserna i denna lag inte vidare skall gälla.

100 §

Registreringen skall avföras, om panträtten genom lagakraftvunnen dom har förklarats ogiltigt eller om panträtten har förfallit eller annars upphört att gälla.

101 §

Pantsättning av patent eller patentansökan får mot den som senare förvärvar äganderätt eller annan

rätt till egendomen göras gällande från tiden för ansökan om registrering enligt 95 §.

Ett licensavtal gäller mot pant-havaren, om avtalet har slutits före ansökan om registrering av pant-avtalet.

102 §

Bestämmelser i annan lag om handpanträtt vid utmätning eller i konkurs gäller också för panträtt i patent eller patentansökan. När ansökan om registrering enligt 95 § inkommer till patentmyndigheten medför detta samma rättsverkningar som när en panthavare tar en lös sak i besittning.

Säljs pantsatt patent eller patent-ansökan vid utmätning eller i konkurs, består sådana licensavtal som avses i 101 § andra stycket.

103 §

Pantborgenären får sälja panten och ta ut sin fordran ur köpeskillingen endast om han dessförinnan har underrättat gäldenären och andra kända sakägare om försäljningen och dessa har erhållit skäligt rådrum att bevaka sin rätt.

Vid försäljning enligt denna paragraf består sådana licensavtal som avses i 101 § andra stycket.

104 §

Den som ansöker om registrering enligt detta kapitel skall betala en avgift. Regeringen bestämmer avgiftens storlek.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

Lag om ändring i lagen (1977:729) om patentbesvärsrätten

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1977:729) om patentbesvärsrätten skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*4 §¹

Patentbesvärsrätten är domför med tre ledamöter. Fler än fyra får ej i annat fall än som sägs i 5 § sitta i rätten.

I patentmål skall minst två tekniskt kunniga ledamöter ingå i rätten och skall en ledamot vara lagfaren, om ej rätten finner att medverkan av lagfaren ledamot icke är behövlig.

I mål om mönster, varumärke, namn *eller* utgivningsbevis för periodisk skrift skall minst två lagfarna ledamöter ingå i rätten.

I mål om mönster, varumärke, namn, utgivningsbevis för periodisk skrift *eller pantsättning av patent och patentansökningar* skall minst två lagfarna ledamöter ingå i rätten.

Åtgärd som avser måls beredande får i den omfattning domstolen bestämmer vidtagas av ledamot i domstolen eller av annan tjänsteman hos denna.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

¹ Senaste lydelse 1977:1021.

	Sid
Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	2
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 21 maj 1987	7
1 Inledning	7
2 Allmän motivering	7
2.1 Reformbehovet	7
2.2 Publicitetsverkan genom offentlig registrering m. m.	9
2.3 Pantobjekten	11
2.4 Godtrosförvärv och legitimation	14
2.4.1 Godtrosförvärv	14
2.4.2 Legitimation	16
2.5 Förhållandet mellan panträtt och andra begränsade sakrätter .	18
2.5.1 Panträtter och licensrätter	18
2.5.2 Panträtter och företagshypotek	20
2.6 Vissa processuella frågor	21
2.6.1 Rätt att föra talan i patentmål m. m.	21
2.6.2 Överklagande	23
2.7 Kostnader	25
2.8 Ikraftträdande m.m.	25
3 Upprättade lagförslag	25
4 Specialmotivering	25
4.1 Förslaget till lag om ändring i patentlagen (1967:837)	25
4.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1977:729) om patent- besvärsrätten	37
5 Hemställan	37
6 Beslut	37
Utdrag ur lagrådets protokoll den 1 juni 1987	38
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 18 juni 1987	42
Bilaga 1 Sammanfattning av utredningens betänkande	43
Bilaga 2 Utredningens lagförslag	46
Bilaga 3 Förteckning över remissinstanserna	56
Bilaga 4 Lagrådsremissens lagförslag	57